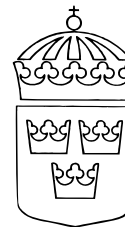

Regeringens skrivelse

2004/05:93

Redovisning av regeringens insatser för
barn och unga i statsbudgeten för år 2005

Skr.
2004/05:93

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Harpsund den 10 mars 2005

Göran Persson

Berit Andnor
(Socialdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnas en samlad översikt av regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten för år 2005. Redovisningen sker utifrån olika rättigheter som flickor och pojkar har enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), såsom barnets rätt till hälsa, utbildning och skydd, och anger de insatser som berör barn och unga och, i möjligaste mån, kostnaderna för dessa insatser, inom ramen för statsbudgeten.

1	Inledning.....	4
2	Allmänna utgångspunkter.....	6
2.1	FN:s konvention om barnets rättigheter.....	6
3	Åtgärder för att förverkliga barnkonventionen i Sverige	7
3.1	Regeringens barnpolitik	7
3.2	Strategiska insatser för att förverkliga barnkonventionen ..	8
4	Barn och deras familjer	11
4.1	De ekonomiska familjestöden.....	12
4.2	Övrigt ekonomiskt stöd till barn och deras familjer	16
4.3	Internationella adoptioner	17
4.4	Övriga insatser för barn och deras familjer.....	17
5	Barn med funktionshinder	18
5.1	Delaktighet och jämlika livsvillkor för barn och unga med funktionshinder.....	19
5.2	Elever med funktionshinder	21
6	Barnets rätt till hälsa.....	22
6.1	Insatser för hälsofrämjande levnadsvanor samt sjukdomsförebyggande arbete bland barn och unga.....	22
6.2	Insatser för barns och ungas fysiska hälsa	26
6.3	Insatser för barns och ungas psykiska hälsa	27
6.4	Insatser för en god fysisk arbetsmiljö i skola och förskola	28
6.5	Insatser för barns säkerhet och utveckling.....	29
6.6	Insatser för att stärka unga kvinnors självbild	30
7	Barnets rätt till utbildning.....	30
7.1	Insatser för ökad jämlikhet i skola och förskola	31
7.2	Insatser inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleklass.....	32
7.3	Insatser inom grundskolan och gymnasieskolan.....	34
7.4	Insatser för att förbättra utbildningsvillkoren i segregerade områden	35
8	Barnets rätt till skydd.....	35
8.1	Insatser för barn och unga i socialtjänsten.....	36
8.1.1	Insatser inom individ- och familjeomsorgen.....	36
8.1.2	Insatser inom den statligt bedrivna ungdomsvården.....	38
8.2	Insatser för barn och unga inom rättsväsendet.....	39
8.2.1	Insatser för att förebygga brott bland barn och unga	39
8.2.2	Insatser för unga lagöverträdare	41
8.2.3	Insatser för barn och unga som brottsoffer	42
8.3	Övriga insatser till skydd för barnet.....	44
9	Asylsökande barns rätt till skydd	45
9.1	Insatser för asylsökande barn.....	45

9.2	Insatser för ensamkommande asylsökande barn.....	47
9.3	Flyktingmottagande och introduktion.....	49
10	Barnets rätt till kultur och fritid.....	50
10.1	Insatser för barn och unga inom kulturområdet.....	50
10.1.1	Insatser för barn inom teater, dans och musik.....	51
10.1.2	Insatser för barn inom litteraturen, läsandet och språket.....	51
10.1.3	Insatser för barn inom film.....	52
10.1.4	Insatser för barn inom museiområdet.....	52
10.1.5	Konstområdesövergripande insatser för barn och unga.....	53
10.1.6	Övriga insatser inom kulturområdet.....	53
10.2	Insatser för barn och unga inom medieområdet.....	54
10.3	Insatser för barn och unga inom idrott, fritids- och rekreatiomsområdet.....	55
11	Barnets rätt till delaktighet och inflytande m.m.	57
11.1	Insatser för att låta barn och unga själva komma till tals i frågor som rör dem.....	57
11.2	Insatser för att motverka rasism och främlingsfientlighet.....	59
12	Barnets rättigheter i det internationella utvecklingssamarbetet.....	60
12.1	Insatser för barn inom biståndsverksamheten.....	60
12.2	Övriga insatser.....	61
Bilaga	Översikt av statsbudgetens utgifts- och politikområden.....	62
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 mars 2005.....	64

Med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) är regeringens mål för barnpolitiken att barn och unga skall respekteras, ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. De rättigheter som uttrycks i barnkonventionen skall genomsyra alla delar av regeringens politik och få genomslag på alla nivåer i samhället och i samtliga verksamheter där barn och unga berörs.

Utgångspunkten för barnperspektivet är respekten för barnets fulla människovärde och integritet. Att anlägga ett barnperspektiv innebär bl.a. att analysera vilka följder beslut och åtgärder kan få för ett enskilt barn eller barn och unga som grupp. Ett barnperspektiv handlar också om att ta reda på hur barn och unga upplever och uppfattar sin situation, att låta barn och unga komma till tals och få inflytande i beslut och åtgärder som berör dem. I enlighet med vad regeringen har anfört i skrivelsen Jämt och ständigt (skr. 2002/03:140) är det i det fortsatta arbetet med att genomföra barnkonventionen, viktigt att uppmärksamma ett könsperspektiv, dvs. att såväl flickor som pojkar, utifrån sina förutsättningar och behov, tillförsäkras de rättigheter som erkänns i konventionen.

Arbetet med att integrera ett barnperspektiv i de politikområden där barn och unga berörs är en långsiktig och ständigt pågående process. Att lyfta fram regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten är ett steg i detta arbete. För att få genomslag för barnperspektivet krävs en rad insatser inom olika verksamheter och på skilda nivåer i samhället. Det handlar bl.a. om kunskaps- och metodutveckling, mål- och resultatstyrning liksom insatser för att synliggöra barns och ungas situation inom olika områden. Regeringen redogör i kapitel 3 för några av de strategiska insatser som genomförs för att driva på arbetet med att införliva barnperspektivet, utifrån barnkonventionen, i verksamheter och åtgärder där flickor och pojkar berörs.

Riksdagens behandling av regeringens skrivelse (2003/04:143) om regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten för år 2004

Regeringens skrivelse, Redovisning av regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten för år 2004 (skr. 2003/04:143), utgör ett första steg i en utvecklingsprocess att synliggöra barn och unga i statsbudgeten. Regeringens skrivelse har behandlats av riksdagen (bet. 2004/05:FiU13, rskr 2004/05:35).

Finansutskottet konstaterar i sitt betänkande (bet. 2004/05:FiU13) att regeringens skrivelse om insatser för barn och unga i statsbudgeten för år 2004 är den första i sitt slag och är ett betydelsefullt steg i arbetet med att tydliggöra barnperspektivet i statsbudgeten. Finansutskottet vidhåller sin uppfattning att kravet på att barnfrågorna skall redovisas i en regelbundet återkommande barnbilaga till budgetpropositionen är underordnat kravet på att redovisningen blir så aktuell och genomarbetad som möjligt. Utskottet har behandlat tre motioner som har väckts med anledning av skrivelsen. Samtliga motioner har avstyrkts. Betänkandet innehåller två reservationer.

Riksdagen konstaterar att det är ett omfattande arbete att ge statsbudgeten ett barnperspektiv och att det innefattar flera steg. En fortsatt utveckling av metoderna för mål- och resultatstyrning är av avgörande betydelse för integrering av barnperspektivet i samtliga delar av det offentliga beslutsfattandet. Ett andra steg bör innefatta att tydliggöra barn och unga inom de politikområden där de berörs. En vidareutveckling bör därefter ta sikte på att göra konsekvensbeskrivningar för barn och unga av olika satsningar och nedskärningar i budgeten.

Vidareutveckling av redovisningen av insatser för barn och unga i statsbudgeten

I regeringens skrivelse till riksdagen om regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten för år 2004 (skr. 2003/04:143), betonas att arbetet med att föra in ett barnperspektiv i det statliga budgetarbetet är en utvecklingsprocess och innebär ett omfattande arbete. Det framgår också av skrivelsen att regeringen har för avsikt att vidareutveckla arbetet med att göra barn och unga synliga i statsbudgeten. Vidare konstaterar regeringen att inriktningen på att anlägga ett barnperspektiv är så mycket mer än att bara lyfta ut och särredovisa enskilda belopp ur budgeten.

Regeringens skrivelse, med en redogörelse för regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten för år 2005, tar sin utgångspunkt i de olika rättigheter som flickor och pojkar har enligt barnkonventionen, såsom barnets rätt till hälsa, barnets rätt till utbildning och barnets rätt till skydd. Skrivelsen bygger på de redovisningar av regeringens insatser för barn och unga som finns i statsbudgeten för år 2005. En översikt av statsbudgetens utgifts- respektive politikområden finns i bilaga 1. I vissa fall har uppgifter om insatser, kostnader etc. uppdaterats utifrån de redovisningar som har lämnats i statsbudgeten.

Regeringen delar riksdagens uppfattning att arbetet med att få genomslag för barnperspektivet är en process där allt inte kan uppnås på en gång. Det innebär bland annat att det måste finnas en medvetenhet och kunskap om vad barnperspektivet innebär inom de verksamheter och områden där barn och unga berörs för att barnperspektivet skall få verkligt genomslag. Det innebär också att användningen av barnkonsekvensanalyser är ett utvecklingsarbete där ambitionen på sikt är att konsekvensbeskrivningar utifrån ett barnperspektiv görs inom ramen för olika insatser i statsbudgeten. Att synliggöra regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten är en viktig del i detta utvecklingsarbete.

Regeringen ansluter sig också till riksdagens uppfattning att kravet på att barnfrågorna skall redovisas i en regelbundet återkommande barnbilaga till budgetpropositionen är underordnat kravet på att redovisningen blir så aktuell och genomarbetad som möjligt.

Inför framtagandet av budgetpropositionen för år 2005 uppmärksammades samtliga departement på vikten av att i redovisningarna i budgetpropositionen beakta barnperspektivet och lyfta fram de insatser som berör barn och unga inom respektive politikområde. I beredningen av budgetpropositionen har också vikten av att anlägga ett barnperspektiv lyfts fram. Inom flera politikområden bedrivs ett aktivt arbete för att integrera ett barnperspektiv i verksamheter och åtgärder som berör flickor och pojkar. Detta återspeglas också i denna redovisning av regeringens

insatser för barn och unga i statsbudgeten för år 2005 där barns och ungas villkor, behov och förutsättningar synliggörs inom flera områden. Regeringen kan dock konstatera att det fortfarande finns brister i statistiken med avseende på insatser som rör barn och unga och kostnaderna för dessa insatser. Ett arbete har påbörjats med att närmare identifiera vilka brister som finns i statistiken och hur statistiken kan utvecklas och förbättras.

Regeringen delar riksdagens uppfattning att skrivelsen om regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten inte handlar om att betrakta verkligheten ur barnens perspektiv utan om att synliggöra insatser för barn och unga i statsbudgeten. Den nationella strategin för att förverkliga barnkonventionen i Sverige som antagits av riksdagen (prop. 1997/98:182, bet. 1998/99:SoU6, rskr. 1998/99:171) är ett viktigt verktyg i arbetet med att få genomslag för barnperspektivet inom de politikområden där flickor och pojkar berörs av insatser.

2 Allmänna utgångspunkter

Det finns cirka 1,9 miljoner barn i åldern 0–17 år i Sverige. Av dessa är cirka 945 000 flickor och cirka 996 000 pojkar. De flesta barn, 73 procent, lever med bägge sina biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar. Drygt en femtedel av alla barn lever med en ensamstående förälder, och då i de allra flesta fall med sin mor.

Alla barn upp till 18 år omfattas av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Barnkonventionen omfattar dels medborgliga och politiska rättigheter, dels ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Verksamheter och åtgärder som berör barn och unga sker inom flertalet av statsbudgetens politikområden och inom dessa områden är barnkonventionen ett viktigt verktyg för att synliggöra barns och ungas rättigheter och behov.

2.1 FN:s konvention om barnets rättigheter

Sverige har ratificerat barnkonventionen vilket innebär att Sverige som stat har förbundit sig att vidta alla lämpliga åtgärder för att uppfylla konventionen. Detta regleras i konventionens artikel 4. Genom att ratificera barnkonventionen har Sverige förbundit sig att ha system som garanterar att alla offentliga myndigheter och andra organ inom sina respektive ansvarsområden fullföljer de förpliktelser som staten Sverige har iklätt sig genom att ansluta sig till konventionen. I arbetet med att förverkliga barnkonventionen har kommuner och landsting en avgörande roll eftersom barns och ungas vardag i så hög utsträckning sker inom ramen för de insatser och de verksamheter som sker på lokal och regional nivå.

Ansvaret för att genomföra barnkonventionen ligger alltså hos alla offentliga organ – riksdag, regering, förvaltningsmyndigheter, kommuner och landsting. Även domstolarnas tolkning av olika lagbestämmelser som har tillkommit eller ändrats som en följd av införlivandet av barnkonventionen i svensk rätt har betydelse. Självfallet har frivillig-

organisationerna också en viktig roll i arbetet med att driva på förverkligandet av barnkonventionen. Skr. 2004/05:93

3 Åtgärder för att förverkliga barnkonventionen i Sverige

3.1 Regeringens barnpolitik

Målet för barnpolitiken är att barn och unga skall respekteras, ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Denna målsättning är sektorsövergripande och berör flertalet politikområden. Barnpolitikens uppgift är att på ett strategiskt plan initiera, driva på och samordna processer med målsättningen att FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), dess anda och intentioner, skall genomsyra alla delar av regeringens politik och alla samhällsverksamheter som rör barn och unga.

Utifrån de grundläggande principerna i barnkonventionen är inriktningen i barnpolitiken att:

- barnets bästa skall vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid alla åtgärder som rör barn och unga,
- inget barn får diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionshinder eller av andra skäl,
- barn och unga skall tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar,
- barn och unga skall ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem.

Ungdomspolitikerna har särskilda beröringspunkter med barnpolitiken, framför allt avseende frågor om inflytande och delaktighet. Riksdagen fattade i december 2004 beslut om en nationell ungdomspolitik som bygger på förslagen i propositionen Makt att bestämma – rätt till välfärd (prop. 2004/2005:2). Detta innebär att fr.o.m. år 2005 gäller följande övergripande mål för den nationella ungdomspolitikerna:

- ungdomar skall ha verklig tillgång till välfärd,
- ungdomar skall ha verklig tillgång till makt.

I den ungdomspolitiska propositionen redovisades också ett handlingsprogram med en rad konkreta åtgärder med syftet att förstärka ungdomars möjligheter att få tillgång till välfärd och makt. I handlingsprogrammet prioriterades åtgärder som rör ungdomars utbildning, möjligheter till förvärvsarbete, boende, hälsa och trygghet, inflytande och delaktighet i samhället samt fritids- och kulturverksamheter.

Den nationella strategin för hållbar utveckling (skr. 2003/04:129) fokuserar på fyra strategiska framtidsområden varav barn- och ungdomspolitik för ett åldrande samhälle är ett centralt demografiskt perspektiv.

3.2 Strategiska insatser för att förverkliga barnkonventionen

Skr. 2004/05:93

Den nationella strategin för att förverkliga barnkonventionen

I arbetet med att förverkliga barnkonventionen och som grund för regeringens barnpolitik har riksdagen antagit en nationell strategi (prop. 1997/98:182, bet. 1998/99:SoU6, rskr. 1998/99:171).

Strategin presenterar hur regeringen avser att strategiskt arbeta med att öka medvetenheten och kunskapen om barnkonventionen i Regeringskansliet, myndigheter, kommuner och landsting, för att barnperspektivet skall få genomslag inom berörda verksamheter och områden. Regeringen rapporterar regelbundet till riksdagen om arbetet med strategin. Den nationella strategin har vidareutvecklats i en skrivelse till riksdagen (skr. 2003/04:47). I skrivelsen presenteras hur regeringen avser att fortsättningsvis bedriva det strategiska arbetet med att förverkliga barnkonventionen i Sverige. Några av de åtgärder som regeringen avser att vidta i det utvecklade strategiarbetet är att utveckla riktlinjer för barnkonsekvensanalyser i kommittéarbetet, att fortsätta följa upp myndigheternas arbete med att integrera ett barnperspektiv i verksamheterna, att ytterligare stimulera lärosätena att inordna barnkonventionen i olika yrkesutbildningar samt att vidareutveckla metoder för barns och ungas delaktighet och inflytande. En arbetsgrupp med uppgift att utveckla indikatorer för att mäta effekterna av gjorda insatser kommer att tillsättas och en förstudie om möjligheterna att inrätta ett barnrättscentrum kommer att genomföras. Även det internationella samarbetet med utgångspunkt i barnkonventionen avser regeringen att vidareutveckla.

Medel för insatser för att förverkliga barnkonventionen finns fr.o.m. budgetåret 2005 under utgiftsområde 9, politikområde Barnpolitik, anslag 15:3 Insatser för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige. För innevarande år har 6,5 miljoner kronor avsatts.

Barnombudsmannen

Barnombudsmannen är ett av regeringens viktigaste verktyg för att driva på genomförandet och bevaka efterlevnaden av barnkonventionen. Barnombudsmannen genomför regelbundet undersökningar av barnkonventionsarbetet i kommuner, landsting och myndigheter. Resultaten av enkätundersökningen som genomfördes år 2003 har presenterades i två rapporter under hösten 2004 (BR 2004:05, BR 2004:07).

Barnombudsmannens roll som ombudsman för barn och unga och dess myndighetsuppgifter har förstärkts och tydliggjorts genom de lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2002. Barnombudsmannen har bl.a. enligt lag (1993:335) om Barnombudsman möjlighet att kalla företrädare för myndigheter, kommuner och landsting till överläggningar för att få information om vilka åtgärder som vidtagits för att i den egna verksamheten genomföra barns och ungas rättigheter enligt barnkonventionen. Regeringen avser att följa vilka effekter Barnombudsmannens förtydligade mandat och befogenheter har för utvecklingen av barnkonventionsarbetet inom den kommunala sektorn.

Arbetet med barnkonventionen på den lokala och regionala nivån

Många av de viktigaste besluten som rör barn och unga fattas på lokal och regional nivå i samhället. I Barnombudsmannens senaste enkätundersökning av barnkonventionsarbetet i kommuner och landsting (BR 2004:05) framgår att kommunernas arbete med barnkonventionen har förflyttats från en förankrings- och mobiliseringsfas till att befinna sig i en målformuleringsfas. Andelen kommuner som har diskuterat barnkonventionen i kommunfullmäktige och/eller kommunstyrelsen är fortsatt hög (83 procent). Landstingen har gått från en förankrings- och mobiliseringsfas till att befinna sig i en kartläggings- och problemformuleringsfas. Av 20 landsting är det 17 som har diskuterat barnkonventionen både i landstingsfullmäktige och i landstingsstyrelsen.

Barnombudsmannen har haft i uppdrag av regeringen att ta fram modeller för det lokala barnkonventionsarbetet som kommuner och landsting kan använda sig av och att redogöra för erfarenheter av pågående lokalt arbete. Uppdraget redovisades till regeringen i augusti 2003. Barnombudsmannen visar bl.a. att det finns många olika former för lokalt barnkonventionsarbete och att de lokala modellerna skiftar avseende uppdrag, mandat och arbetsuppgifter. Det är också regeringens uppfattning att det måste vara upp till varje kommun hur man vill organisera barnkonventionsarbetet. Regeringen vill på olika sätt stödja det fortsatta lokala barnkonventionsarbetet och har därför gett Barnombudsmannen i uppdrag att genomföra regionala konferenser under våren 2005 med syfte att sprida framgångsrika arbetssätt i det lokala barnkonventionsarbetet.

Ett tiotal kommuner har nyligen ingått en överenskommelse om att bilda ett partnerskap för att arbeta med barnkonventionen. Målet med partnerskapet är att under de närmaste tre åren vidareutveckla metoder för att förverkliga barnkonventionen, att driva gemensamma forsknings-, utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser samt att stärka samverkan med andra aktörer i samhället. Regeringen följer detta arbete med stort intresse.

Som ett led i regeringens strävan att ytterligare stärka insatserna för barn och unga har Socialdepartementet i samarbete med Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting tagit initiativ till en nationell konferens om hur barns och ungas särskilda behov inom vården bäst kan tillgodoses. Konferensen som äger rum våren 2005 är ett första steg i en process att öka medvetenheten och kunskapen kring dessa frågor hos politiska beslutsfattare, tjänstemän och vårdpersonal.

Barnperspektivet i myndigheternas verksamheter

Barnombudsmannen har genomfört en enkätundersökning av barnkonventionsarbetet i myndigheter (BR 2004:07). Undersökningen visar att de statliga myndigheter som anser sig kommit längst i arbetet med att få in ett barnperspektiv i sitt arbete är de som systematiskt och under lång tid

arbetat med barnkonventionen, t.ex. genom att anordna återkommande utbildning och diskussioner om barns behov och intressen. Den interna dialogen kring barnkonventionen i flera statliga myndigheter är enligt Barnombudsmannen ett gott tecken på att arbetet går framåt. Utbildning och information om barnkonventionen till personal inom myndigheterna har ökat i omfattning. I undersökningen konstateras också att fler länsstyrelser än tidigare aktivt arbetar med barnkonventionen. Gemensamt för de statliga myndigheterna är att de befinner sig i en förankrings- och mobiliseringsfas.

Ett fyrtiotal myndigheter inom bl.a. rätts- och exekutionsväsende, trafik- och samhällsplanering, socialtjänst samt hälso- och sjukvård fick i 2003 års regleringsbrev återrapporteringskrav att beakta och utveckla barnperspektivet i sina verksamheter. Återrapporteringen har huvudsakligen skett i årsredovisningarna för år 2003. Det finns flera exempel på myndigheter som har bildat samordningsfunktioner eller nätverk för att integrera barnperspektivet i sina organisationer och verksamheter. Många myndigheter har också genomfört informations- och utbildningsinsatser för att öka kunskapen och medvetenheten om barnperspektivet inom den egna verksamheten, bl.a. Statens folkhälsoinstitut, Utlänningsnämnden, Migrationsverket, Domstolsverket och Boverket.

Ett antal myndigheter har inventerat sina verksamheter och redovisat åtgärder för att utveckla barnperspektivet i dessa, bl.a. Statens institut för särskilt utbildningsstöd. Vägverket och Banverket är andra exempel på myndigheter som i sina verksamheter arbetar för att utveckla barnperspektivet, i dessa fall genom att göra transportsystemen tillgängliga och säkra för barn.

Vissa av de myndigheter som fick återrapporteringskrav i 2003 års regleringsbrev fick förnyade återrapporteringskrav år 2004. Några myndigheter tillkom också. Länsstyrelserna fick i 2004 års regleringsbrev i uppdrag att kartlägga i vilken omfattning deras verksamheter rör barn och redovisa de åtgärder som behövs för att utveckla och förbättra barnperspektivet i verksamheterna. Återrapportering sker i årsredovisningarna för verksamhetsåret 2004.

I 2005 års regleringsbrev har ett tjugotal myndigheter fått återrapporteringskrav eller uppdrag som rör barnperspektivet, bl.a. Migrationsverket, Boverket, Rikspolisstyrelsen, Vägverket, Banverket och Skolverket. Redovisningar kommer att ske i årsredovisningarna för verksamhetsåret 2005.

Universitets- och högskoleväsendet

Högskoleverket har inom ramen för sitt uppdrag att se över frågan om barnkonventionen i den högre utbildningen bl.a. bedrivit en informationskampanj om barnkonventionen riktad till lärare och studenter. Med utgångspunkt i det arbete och de slutsatser som Högskoleverket redovisar i sin slutrapport FN:s barnkonvention i högre utbildning (2003:6 R) fick universitet och högskolor i 2004 års regleringsbrev i uppdrag att i samband med årsredovisningen för verksamhetsåret 2005 redogöra för hur man har arbetat med att införliva kunskap om barnkonventionen i utbildningar där sådan kunskap bedöms betydelsefull. Regeringen avser också att under år 2005 genomföra regionala konferenser i syfte att

Statistik

Sedan år 1999 har Statistiska centralbyrån haft regeringens uppdrag att vidareutveckla statistiken om barn och unga och har för detta arbete årligen tilldelats en miljon kronor. I uppdraget ingår produktion av en årlig publikation, Barn och deras familjer, som innehåller uppgifter om familjesammansättning, separation mellan föräldrar, boende, inkomster, barnomsorg och föräldrars sysselsättning. Dessutom ingår i uppdraget framställning av rapporter där särskilda frågeställningar behandlas. År 2004 presenterades rapporten Barnens tid med föräldrarna.

Inom ramen för den s.k. levnadsnivåundersökningen (LNU) och i de årliga undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) har barn och ungdomars levnadsförhållanden under senare år undersökts (Barn-ULF) genom att intervjua flickor och pojkar. Arbetet med att använda barn och unga som källa i statistiksammanhang bör vidareutvecklas. Regeringen har avsatt särskilda medel för genomförande av Barn-ULF åren 2004 och 2005. Barn-ULF bör utvecklas innehållsmässigt och omfångsmässigt samt vidareutvecklas till att omfatta även de yngre åldersgrupperna.

Informationsmaterial

Barnombudsmannen har med särskilda medel från regeringen färdigställt och distribuerat informationsmaterial om barnkonventionen riktat till åldersgrupperna 5–9 år och 9–13 år. Målet är att alla barn i Sverige skall nås av materialet, varför det har gjorts tillgängligt för bl.a. synskadade barn och för barn med läs- och skrivsvårigheter. Materialet har blivit mycket väl mottaget. Mot bakgrund av den stora efterfrågan som finns för att ta del av materialet har regeringen tilldelat Barnombudsmannen medel för att producera och distribuera ytterligare upplagor av materialet. Regeringen har också tilldelat Barnombudsmannen medel för framtagande av ett tredje informationsmaterial om barnkonventionen riktat till åldersgruppen 13–16 år.

4 Barn och deras familjer

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) skall staten respektera det ansvar och de rättigheter och skyldigheter som tillkommer föräldrar (artikel 5). Staten skall också göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen om att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling och skall sätta barnets bästa i främsta rummet (artikel 18). I detta ingår att ge lämpligt bistånd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran (artikel 18). Staten skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn till förvärvsarbetande föräldrar har rätt att åtnjuta den barnomsorg som de är berättigade till (artikel 18). Varje barn har också

rätt att åtnjuta social trygghet, innefattande socialförsäkring. Förmånerna skall beviljas med hänsyn till de resurser som barnet och de personer som ansvarar för dess underhåll har och deras omständigheter i övrigt (artikel 26). Staten erkänner rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Föräldrarna eller andra som är ansvariga för barnet har, inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser, huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling och staten skall vidta lämpliga åtgärder för att bistå dem i detta (artikel 27).

Ett av målen för den generella välfärdspolitiken är att garantera alla flickor och pojkar en god start i livet. För detta krävs insatser inom flera politikområden. I detta kapitel redovisas de insatser som genomförs för barn och deras familjer, inom ramen för bl.a. den ekonomiska familjepolitiken (utgiftsområde 12 och del av utgiftsområde 18) och barnpolitiken (utgiftsområde 9).

4.1 De ekonomiska familjestöden

Tabellen visar hur budgetmedlen inom politikområde 21 Ekonomisk familjepolitik fördelas för budgetåret 2005 mellan de olika anslagen.

Anslag inom utgiftsområde 12, politikområde 21	Miljoner kronor
21:1 Allmänna barnbidrag	20 842
21:2 Föräldraförsäkring	25 561
21:3 Underhållsstöd	1 933
21:4 Bidrag till kostnader för internationella adoptioner	36
21:5 Barnpension och efterlevandestöd till barn	1 044
21:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	2 622,2
21:7 Pensionsrätt för barnår	4 319
Totalt för utgiftsområde 12	56 357
Anslag inom utgiftsområde 18	
21:1 Bostadsbidrag	3 507
Totalt för Politikområde Ekonomisk familjepolitik	59 864

Den ekonomiska familjepolitiken omfattar insatser för ekonomisk trygghet för familjer och barn. Målet för den ekonomiska familjepolitiken är att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn skall minska inom ramen för den generella välfärden. För att stödja barnfamiljerna har samhället byggt upp ett system som syftar till att ge ekonomisk trygghet under perioder med ökad försörjningsbörda. Utöver att utjämna de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn har den ekonomiska familjepolitiken även till syfte att utjämna de ekonomiska villkoren över livsrytmen. De ekonomiska familjestöden är också utformade så att de tillgodoser ett antal särskilda behov hos bl.a. ensamföräldrar och hos föräldrar till funktionshindrade barn.

I 2004 års ekonomiska vårproposition har regeringen aviserat att den avser föreslå att 1 miljard kronor anvisas för reformer för barn år 2006, varav 550 miljoner kronor har beräknats för politikområde 21. Regeringen har i detta sammanhang aviserat förbättringar inom underhållsstödet och bostadsbidraget.

De allmänna barnbidragen omfattar barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag och syftar till att minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn. Barnbidraget är ett generellt stöd, det skapar inga marginaleffekter och det har hög legitimitet.

Barnbidraget utgår för närvarande med 950 kronor per barn och månad. Flerbarnstillägget utgår med 254 kronor per barn och månad för det tredje barnet, 760 kronor per barn och månad för det fjärde barnet och 950 kronor per barn och månad för det femte barnet och varje ytterligare barn.

Anslaget för de allmänna barnbidragen (21:1) uppgår för budgetåret 2005 till 20 842 miljoner kronor.

För att ytterligare förbättra barnfamiljernas ekonomi avser regeringen att föreslå att barnbidraget höjs med 100 kronor från år 2006. Regeringen avser samtidigt att föreslå ett flerbarnstillägg med 100 kronor för det andra barnet och att flerbarnstillägget höjs med 100 kronor fr.o.m. det tredje barnet. De aviserade satsningarna uppgår till 3,2 miljarder kronor.

Regeringen har uppdragit åt Riksförsäkringsverket, numera Försäkringskassan, att analysera och pröva förutsättningarna för en mer könsneutral lagstiftning avseende det allmänna barnbidraget och flerbarnstillägget. Analysen skall utgå från ett barnperspektiv. En redovisning av uppdraget skall överlämnas till Socialdepartementet senast den 15 mars 2005.

Föräldraförsäkring

Uttaget av föräldrapenningdagar utgjorde under år 2004 närmare 88 procent av det totala uttaget av dagar inom föräldraförsäkringen. Antalet utbetalda föräldrapenningdagar år 2004 blev totalt över 42 miljoner vilket var drygt 2 miljoner fler dagar än år 2003. År 2003 var fördelningen av föräldrapenningdagar 17,2 procent för män och 82,8 procent för kvinnor. Motsvarande siffror år 2004 var 18,7 procent för män och 81,3 procent för kvinnor.

Anslaget för föräldraförsäkringen (21:2) uppgår för budgetåret 2005 till 25 561 miljoner kronor.

I syfte att förbättra för de föräldrar som saknar inkomst, har låg inkomst eller inte uppfyller kvalifikationsvillkoret inom föräldrapenningen höjdes fr.o.m. den 1 januari 2004 grundnivån från 150 kronor per dag till 180 kronor per dag. Höjningen avser de dagar som kan betalas ut enligt föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst, de 390 s.k. sjukpenningdagarna. De ytterligare 90 dagarna inom föräldrapenningen (lägstånivådagarna) betalas som tidigare med 60 kronor per dag.

Regeringen avser att föreslå att ersättningen för de s.k. lägstanivådagarna inom föräldrapenningen höjs från 60 kronor per dag till 180 kronor per dag fr.o.m. den 1 juli 2006 för barn födda fr.o.m. det datumet. Regeringen avser även att föreslå höjt inkomsttak i föräldrapenningen från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2006.

Regeringen tillsatte under våren 2004 en utredning om föräldraförsäkringen (S 2004:02, dir. 2004:44). Översynen skall göras med utgångspunkt i att föräldraförsäkringen skall verka för barnets bästa och bidra till

en ökad jämställdhet mellan könen. Utredaren skall redovisa uppdraget senast den 1 september 2005. Skr. 2004/05:93

Underhållsstöd

Syftet med underhållsstödet är att barn som inte bor med båda sina föräldrar skall garanteras en rimlig ekonomisk standard samtidigt som systemet skall bidra till att båda föräldrarna tar sitt ekonomiska ansvar gentemot sina barn. Cirka 500 000 barn lever åtskilda från minst en av sina föräldrar. Av dessa barn får omkring 302 000 underhållsstöd. Om man också räknar in barn med förlängt underhållsstöd är det totala antalet barn med underhållsstöd omkring 330 000.

Anslaget för underhållsstödet (21:3) uppgår för budgetåret 2005 till 1 933 miljoner kronor.

Underhållsstödsutredningen (S 2002:07) överlämnade i april 2003 betänkandet Ett reformerat underhållsstöd (SOU 2003:42). I betänkandet föreslås en rad ändringar i reglerna om underhållsstöd avsedda att förbättra systemets funktion. Regeringen avser att lägga en proposition med förslag om bl.a. ett höjt underhållsstöd i mars 2005.

Barnpensioner och efterlevandestöd till barn

Barnpensioner och efterlevandestöd till barn syftar till att garantera barn under 18 år vars ena eller båda föräldrar har avlidit en rimlig ekonomisk standard. För barn som går i grundskola, gymnasium eller liknade kan barnpensionen förlängas längst t.o.m. juni månad det år som barnet fyller 20 år. År 2004 betalades barnpension ut till 27 600 barn och efterlevandestöd till 6 800 barn.

Anslaget för barnpension och efterlevandestöd till barn (21:5) uppgår för budgetåret 2005 till 1 044 miljoner kronor.

Bidrag till kostnader för internationella adoptioner

Se avsnitt 4.3 Internationella adoptioner.

Vårdbidrag för barn med funktionshinder

Syftet med vårdbidrag för barn med funktionshinder är att ge föräldrar möjlighet att i hemmet ta hand om ett sjukt eller funktionshindrat barn med behov av särskild tillsyn och vård. Vid bedömning av rätt till vårdbidrag beaktas även merkostnader på grund av barnets sjukdom eller funktionshinder.

Anslaget för vårdbidrag för funktionshindrade barn (21:6) uppgår för budgetåret 2005 till 2 622,2 miljoner kronor.

Antalet vårdbidrag var år 2003 cirka 3 700 fler än år 2002. Det totala antalet i december 2003 var 35 500 vårdbidragmottagare. Den stora ökningen under år 2003 beror på att den övre åldersgränsen för rätt till vårdbidrag höjdes den 1 januari 2003 från 16 år till det halvårsskifte då barnet fyller 19 år. Den pågående förskjutningen från de högre nivåerna av vårdbidrag till de lägre nivåerna har fortsatt under året. Genomström-

ningstiderna för vårdbidraget minskade under år 2003. Under år 2004 var vårdbidraget föremål för en processkartläggning i syfte att skapa enhetliga handlägningsrutiner mellan försäkringskassorna för att därmed ytterligare minska skillnaderna.

Under år 2003 överlämnade Riksförsäkringsverket rapporten Ökning av antalet vårdbidrag – perspektiv från flera myndigheter (RFV anser 2003:2), till regeringen. Rapporten togs i samarbete med Socialstyrelsen. I rapporten konstaterar Riksförsäkringsverket att föräldrar till barn med psykiska sjukdomar och syndrom svarar för det största antalet nybeviljade vårdbidrag. Inom den gruppen står diagnosen ADHD/DAMP för den största ökningen. En särskild studie gjordes avseende fördelningen av beviljade vårdbidrag för flickor respektive pojkar. I studien konstateras att det är flest pojkar som utreds och diagnostiseras. Mot bakgrund av vad som framkom i studien har regeringen uppdragit åt Statens beredning för medicinsk utvärdering att i samråd med Socialstyrelsen analysera och kartlägga kunskaperna om flickor med vissa psykiska störningar, särskilt avseende ADHD. Därtill har Statens beredning för medicinsk utvärdering fått i uppdrag att göra en nationell och internationell forskningsöversikt på området. Uppdraget skall redovisas senast den 30 mars 2005.

För övriga insatser när det gäller barn med funktionshinder, se kapitel 5.

Bostadsbidrag

Barnfamiljer med låga inkomster samt ungdomar utan barn som fyllt 18 år men ännu inte 29 år har möjlighet att få bostadsbidrag. I maj 2004 utgjorde ensamföräldrarna cirka 65 procent av bidragshushållen och fick cirka 71 procent av det totala bidragsbeloppet. De samboende med barn utgjorde cirka 17 procent av bidragshushållen och erhöll cirka 20 procent av det totala bidragsbeloppet.

Anslaget för bostadsbidrag (21:1, utgiftsområde 18) uppgår för budgetåret 2005 till 3 507 miljoner kronor.

Nya regler avseende barns förmögenhet vid beräkning av bostadsbidrag trädde i kraft den 1 april 2003. Numera skall ersättningar som tillerkänns barn med anledning av kroppsskada, kränkning, olycksfall eller sjukdom inte påverka familjens förmögenhet vid beräkning av bostadsbidrag.

Vid beräkning av bostadsbidrag skall det också bortses från sådana tillgångar som ett barn har fått genom gåva, testamente eller förmanstagarförordnande vid försäkring eller visst individuellt pensionssparande. Sådant undantag förutsätter att barnet förvärvat egendomen från någon annan än sin förmyndare och att förvärvet är förenat med villkor som dels innebär att förmyndaren är skild från förmögenhetens förvaltning, dels anger vem som i stället skall utöva förvaltningen. Det samma skall gälla avkastning av och sådant som trätt i stället för sådan egendom. De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2004.

Regeringen har givit Riksförsäkringsverket, numera Försäkringskassan, i uppdrag att följa upp de regeländringar som har införts avseende dels den del av barns förmögenhet som undantas vid beräkning av bostadsbidrag, dels höjt belopp som varken betalas ut eller betalas tillbaka

vid slutlig avstämning av bostadsbidrag. Uppdraget har redovisats i Skr. 2004/05:93 årsredovisningen för verksamhetsåret 2004.

Riksförsäkringsverket, numera Försäkringskassan, och Boverket har, på uppdrag av regeringen, avlämnat varsin rapport innehållande redovisningar av bostadsstandarden för barnfamiljer med och utan bostadsbidrag samt nettobostadskostnad för barnfamiljer med bostadsbidrag. Dessutom görs jämförelser av barnfamiljernas disponibla inkomst i förhållande till bostadskostnad och jämförelser mellan olika typhushåll med en belysning av utvecklingen över tid.

Regeringen avser att lägga en proposition om ändrade regler för bostadsbidrag i mars 2005, med förslag om förbättring från år 2006 av den del av bostadsbidraget som utgör särskilt bidrag till barnfamiljer.

4.2 Övrigt ekonomiskt stöd till barn och deras familjer

Studiehjälp (Utgiftsområde 15, Studiestöd)

Studiehjälpen består av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg och kan lämnas till studerande under 20 år i gymnasieskolan och annan utbildning på motsvarande nivå. Regeringens bedömning är att studiehjälpen har bidragit till att i princip alla ungdomar, oavsett ekonomisk, geografisk eller social situation, har kunnat få en gymnasial utbildning. Studiebidraget är ett generellt bidrag som lämnas med 950 kronor per månad. Extra tillägg är ett behovsprövat bidrag som studerande från inkomstsvaga hushåll kan ansöka om. Även det statliga inackorderingstillägget till studerande utanför det offentliga skolväsendet är behovsprövat. År 2004 fick 425 591 barn och ungdomar studiehjälp.

Anslaget för studiehjälpen (25:1) uppgår för budgetåret 2005 till 3 290 miljoner kronor.

Ett barntillägg till studerande (Utgiftsområde 15, Studiestöd)

Studerande med barn kan i dag ha en svår ekonomisk situation. Regeringen har därför under år 2004 presenterat sin avsikt att införa ett barntillägg till studerande i studiestödssystemet. I juni 2004 tillsatte dåvarande chefen för Utbildningsdepartementet en särskild arbetsgrupp med uppgift att presentera förslag till ett system med barntillägg till studerande. Arbetsgruppen har i december 2004 överlämnat skrivelsen Ett barntillägg till studerande (Ds 2004:53). I syfte att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer och samtidigt underlätta för föräldrar att studera föreslår arbetsgruppen att ett tilläggsbidrag införs i studiemedelssystemet och i rekryteringsbidraget till vuxenstuderande. Departementsskrivelsen har remissbehandlats. Regeringen avser att i mars 2005 lägga en proposition med förslag till att införa ett barntillägg till studerande i studiestödssystemet.

Maxtaxa inom barnomsorgen

Maxtaxan kan också räknas till de familjekononomiska stöden men redovisas i denna skrivelse i kapitel 7.

4.3 Internationella adoptioner

Skr. 2004/05:93

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (Utgiftsområde 9, Barnpolitik)

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor bildades den 1 januari 2005 och ersätter Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor. Den nya myndighetens övergripande uppgift blir att skapa en hög kvalitet i den internationella adoptionsverksamheten i Sverige. I och med att lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling utvidgas med fler och tydligare förutsättningar för auktorisation, tydliga krav på sammanslutningarnas löpande verksamhet och fler instrument för tillsyn, ges nya och bättre förutsättningar för denna verksamhet.

Anslaget för Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (15:2) uppgår till 11,3 miljoner kronor för budgetåret 2005.

Bidrag till kostnader för internationella adoptioner (Utgiftsområde 12, Ekonomisk familjepolitik)

Bidrag till kostnader för internationella adoptioner utgår enligt lagen (1988:1436) om bidrag vid adoption av utländska barn. För närvarande lämnas bidrag med 40 000 kronor per barn. Genom en ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn utgår adoptionskostnadsbidrag sedan den 1 januari 2005 endast för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling. Antalet adoptioner som förmedlas av en auktoriserad sammanslutning uppgår till cirka 900 per år.

Anslaget för bidrag till kostnader för internationella adoptioner (21:4) uppgår för budgetåret 2005 till 36 miljoner kronor.

4.4 Övriga insatser för barn och deras familjer

Internationella bortföranden av barn (Utgiftsområde 5, Utrikes- och säkerhetspolitik)

Insatser för att bekämpa olovliga bortföranden och kvarhållanden av barn i utlandet sker inom ramen för anslaget Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet (5:4, utgiftsområde 5). Medel för att täcka kostnader för återförande av olovligt bortförda eller kvarhållna barn samt för att täcka bl.a. kostnader som har till syfte att främja rätten till umgänge mellan barn och föräldrar uppgår för budgetåret 2005 till 500 000 kronor.

Ekonomiskt utsatta barn (Utgiftsområde 9, Barnpolitik)

En interdepartemental arbetsgrupp har lämnat rapporten Ekonomiskt utsatta barn (Ds 2004:41). I rapporten lyfts särskilt två frågeställningar fram. Den ena frågeställningen rör hur stort problemet är och vilka barn skall räknas som ekonomiskt utsatta. Den andra frågeställningen handlar om hur barn påverkas av att under en längre tid leva i en familj som har

en ekonomiskt besvärlig situation, exempelvis långvarigt beroende av socialbidrag. I rapporten diskuteras också de områden där åtgärder behöver vidtas och de kunskapsluckor som har uppmärksammats under arbetets gång. Arbetsgruppens rapport bereds för närvarande i Regeringskansliet. Som ett resultat av rapporten har regeringen tillsatt en särskild utredare (S 2004:09, dir. 2004:145) med uppdrag att föreslå insatser för att förhindra vräkning och hemlöshet bland barnfamiljer. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 30 oktober 2005.

Stöd i föräldraskapet (Utgiftsområde 9, Barnpolitik)

Statens folkhälsoinstitut fick i juni 2001 i uppdrag av regeringen att samla in, analysera och sprida kunskap om hur föräldrastöd av olika slag kan utformas för att göra verklig nytta. Institutet har beviljats sammanlagt 3,5 miljoner kronor under perioden 2001–2004. Uppdraget slutredovisades i en rapport i januari 2005 och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Barn till föräldrar som är intagna i häkte och anstalt (Utgiftsområde 4, Rättsväsendet)

Kriminalvårdsstyrelsen har fått i uppdrag att, i samråd med Socialstyrelsen, göra en analys av hur situationen ser ut i dag för de barn som har föräldrar intagna i häkte och anstalt samt lämna förslag på fortsatta insatser för att förbättra situationen för dessa barn. Uppdraget skall redovisas senast den 15 mars 2006.

5 Barn med funktionshinder

Handikapp utgör en otillåten diskrimineringsgrund enligt artikel 2 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Artikel 23 befäster ytterligare den rätt som tillkommer varje barn med funktionshinder att komma i åtnjutande av de rättigheter som stadgas i barnkonventionen och erkänner barnets rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör hans eller hennes aktiva deltagande i samhället. Barn med funktionshinder har vidare bl.a. rätt till särskild omvårdnad och de som ansvarar för barnet skall, inom ramen för statens tillgängliga resurser, få det bistånd som är lämpligt med hänsyn till barnets tillstånd och föräldrarnas förhållanden. Biståndet skall syfta till att barnet erhåller undervisning och utbildning, hälso- och sjukvård, habilitering, förberedelse för arbetslivet och möjligheter till rekreation, och det skall ges på ett sätt som bidrar till barnets största möjliga integrering i samhället och individuella utveckling.

En av utgångspunkterna för regeringens barnpolitik är att alla barn skall ha lika rättigheter och möjligheter. Inget barn får diskrimineras på grund av sitt funktionshinder. Barn och unga med funktionshinder har rätt att delta, få inflytande och bestämma över sin livssituation på samma

villkor som andra barn och unga. I detta kapitel redovisas insatser för barn och unga med funktionshinder. De insatser som redovisas sker huvudsakligen inom ramen för handikappolitiken (utgiftsområde 9) och utbildningspolitiken (utgiftsområde 16).

5.1 Delaktighet och jämlika livsvillkor för barn och unga med funktionshinder

Det handikappolitiska arbetet som bedrivs är inriktat på att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet, att förebygga och bekämpa diskriminering och att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande. Lagstiftning som ger rättigheter, skyldigheter och ekonomiskt stöd och de omfattande och breda insatser som görs inom ramen för den nationella handlingsplanen för handikappolitiken bidrar till att skapa en samhällsgemenskap med mångfald som grund och att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet. Satsningarna bidrar dessutom till att skapa jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar med funktionshinder. Nästa uppföljning av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken skall lämnas i en skrivelse till riksdagen i början av år 2006.

Barnperspektivet har inte fått tillräcklig uppmärksamhet inom handikappolitiken. Detta påpekas av bl.a. Socialstyrelsen och Barnombudsmannen. Stöd och insatser måste finnas tillgängliga samt utformas och samordnas så att barn och unga får det stöd de behöver och vill ha, samtidigt som föräldrar och syskon avlastas. Samhället måste göras tillgängligt på platser där barn och unga vistas. Metoder för att lyssna till och beakta barns egna synpunkter måste också utvecklas. Handikappombudsmannen har inrättat ett råd med barn som har funktionshinder. Rådet började arbeta under år 2004.

Stöd- och serviceinsatser till barn och ungdomar med funktionshinder

Rätten till insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har betytt mycket för familjer med barn med stora behov av omvårdnad, tillsyn och stimulans. Extraresurs i förskolan och elevassistent i skolan är andra insatser som underlättat livssituationen. Avsaknad av kunskap om vad samhällets insatser leder till gör det dock svårt att dra slutsatser om i vilken omfattning och hur samhällets stöd och service fungerar. De främsta bristerna i dag är individuell planering och samordning, uppsökande verksamhet och information. Dessa insatser är nödvändiga för att föräldrarnas situation skall underlättas. Ett annat problem är föräldrars svårigheter att få förståelse för barnets och familjens behov av stöd. Handläggarna anlägger ett vuxenperspektiv i stället för att se barnet.

Antalet stöd- och serviceinsatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har ökat vilket tyder på att stöd enligt LSS tillgodoses i ökad omfattning och att

den behovsbedömning som görs generellt sett inte har blivit mer återhållsam.

Antalet barn och unga i åldrarna 13–22 år ökar mest av alla som har insatser. Flickor och pojkar i åldrarna 0–22 år utgör en tredjedel av samtliga som har insatser. Ungefär 16 600 personer i åldrarna 0–22 år hade insatser enligt LSS av kommunerna den 1 oktober 2003. Av dessa var cirka 10 200 pojkar (61 procent) och 6 400 flickor (39 procent). Till dessa tillkommer cirka 800 personer i åldrarna 0–22 år som endast har insatsen råd och stöd enligt LSS av landstingen och där könsfördelningen är ungefär densamma. De vanligaste insatserna till barn och unga är korttidsvistelse och korttidstillsyn. Dessa insatser har också ökat markant de senaste åren.

Antalet beslut enligt LSS som inte verkställts har minskat med 8 procent, från cirka 2 500 år 2001 till cirka 2 300 år 2003. Även antalet domar enligt LSS som inte verkställts har minskat med 25 procent, från cirka 170 till cirka 130. Socialstyrelsens och länsstyrelsernas årliga uppföljning för år 2003 visar att en förhållandevis hög andel domar och beslut avser barn och unga (37 procent), varav majoriteten av dessa är mellan 13 och 22 år.

I många kommuner har planeringen för bostad med särskild service blivit mer medveten och kunskapsbaserad. Unga funktionshindrade har andra krav på bostäder än de gruppboheter som finns att erbjuda. Nya stödformer för att minska behovet av bostad med särskild service håller därför på att utvecklas.

Personlig assistans

Insatsen personlig assistans är personligt utformad och skall öka möjligheterna att leva ett självständigt och aktivt liv för bl.a. barn och unga. Drygt 3 000 barn har personlig assistans och assistansersättning. Skillnaderna mellan antalet pojkar och flickor återfinns framför allt hos barnen i personkrets 1 (utvecklingsstörning, autism och autismliknande tillstånd) där pojkarna är fler till antalet än flickorna.

Anslaget för kostnader för statlig assistansersättning (16:8) uppgår för budgetåret 2005 till 11 551 miljoner kronor.

På regeringens uppdrag har Riksförsäkringsverket i samråd med Socialstyrelsen bl.a. sett över hur tillämpningen av barns rätt till personlig assistans och assistansersättning utvecklats. Riksförsäkringsverkets översyn av barns rätt till assistansersättning visar att pojkar beviljas i genomsnitt fler assistanstimmar än flickor. Översynen visar också att barn sällan hörs i assistansärenden och att lagen inte tillämpas likadant vid bedömningen av barns assistansbehov. Avsaknad av enhetlighet gäller bl.a. om vad som skall ingå i föräldraansvaret.

Individuella planer

Föräldrar får i dag använda allt för mycket tid till att svara för samordning och söka kunskap om sina rättigheter, tid som påverkar familjens hälsa och ekonomiska situation. Bristen på helhetssyn, samordning och samlad information gör det extra besvärligt för barnfamiljer. Den indivi-

duella planeringen måste öka för att man skall uppnå en helhetssyn på barnets och familjens situation. Bland åtgärderna i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken ingår att öka användningen av individuella planer och att förbättra samverkan kring dessa. När planerna utformas måste man lyssna på barnet och ta hänsyn till hans eller hennes synpunkter.

Trots ett omfattande utvecklings- och informationsprojekt om individuell plan har antalet personer med individuell plan enligt LSS ökat förhållandevis lite. En undersökning år 2003 visade att knappt 3 200 barn, ungdomar och vuxna hade en individuell plan, vilket var cirka 6,5 procent av dem som då hade LSS-insatser. Det är något vanligare att vuxna har en individuell plan än att barn och ungdomar har det. Av de 3 200 planer som fanns år 2003 gällde 740 planer barn och ungdomar upp till 19 år, 260 av dessa planer var riktade till flickor och 480 till pojkar.

Bilstöd

Det statliga bilstödet har stor handikappolitisk betydelse. Tillgång till bil kan medverka till att funktionshindrade kan leva aktivt, självständigt och oberoende. Bilstödet har därmed även en rehabiliterande inverkan. Innehav av bil för föräldrar till barn med varaktigt funktionshinder kan dessutom ha avgörande betydelse för att familjen skall kunna göra resor tillsammans. Bidraget är ett komplement till färdtjänst. Av 2 353 beviljade bilstöd år 2003 utgick 508 bilstöd till föräldrar till barn med funktionshinder, vilket motsvarar 21,6 procent av den totala andelen bilstöd.

Anslaget för bilstöd till handikappade (16:7) uppgår för budgetåret 2005 till 256 miljoner kronor.

5.2 Elever med funktionshinder

Ökad samordning och tydligare ansvarsfördelning (Utgiftsområde 16, Utbildningspolitik)

De specialpedagogiska frågorna har samlats inom en myndighet, Specialpedagogiska institutet. För budgetåret 2005 har Specialpedagogiska institutet tilldelats 350 miljoner kronor (anslag 25:4). Specialskolemyndigheten har givits det samlade ansvaret för döva eller hörselskadade elever och har för budgetåret 2005 tilldelats ett anslag på 246 miljoner kronor (anslag 25:6).

Statens skolverk har, i samverkan med Specialpedagogiska institutet och Myndigheten för skolutveckling, det övergripande sektorsansvaret för genomförandet av regeringens handikappolitik inom utbildningsområdet i den mån uppgiften inte ankommer på Specialpedagogiska institutet eller Myndigheten för skolutveckling. För att ytterligare stärka förutsättningarna för elever med funktionshinder har regeringen förtydligat formerna för visstidsutbildning vid statliga resurscenter.

Regeringen har beslutat att ett läromedelsråd skall finnas vid Specialpedagogiska institutet. Syftet med det statliga läromedelsåtagandet är att tillgodose behovet av anpassade läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder inom skolväsendet. Rådet inrättades den 1 juli 2004. Regeringen har dessutom uppdragit åt Specialpedagogiska institutet att bl.a. föreslå arbetsformer för läromedelsrådet. En delrapport redovisades den 30 juni 2004 och slutlig rapportering sker i samband med årsredovisningen i början av år 2005.

6 Barnets rätt till hälsa

En av de grundläggande principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) slår fast barnets rätt till liv och utveckling (artikel 6). Artikeln handlar om barnets hela utveckling, vilket innefattar en förpliktelse att skapa en miljö för barnet som garanterar barnet de bästa möjligheter till överlevnad och utveckling, innefattande barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska, psykologiska och sociala utveckling. Artikel 24 erkänner barnets rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering och anger att staten särskilt skall vidta lämpliga åtgärder för att bl.a. säkerställa alla barns tillgång till hälso- och sjukvård, särskilt genom att utveckla primärvården, den förebyggande hälsovården och föräldrarådgivningen samt genom att vidta effektiva och lämpliga åtgärder för att avskaffa sedvänjor som är skadliga för barns hälsa.

Frågor som rör barns hälsa och välbefinnande samt behandlingen av barn inom hälso- och sjukvården är av hög prioritet. Såväl landsting som kommuner gör betydande satsningar för barn inom sina respektive budgetar, vilka delvis finansieras av statliga anslag. I 2005 års budgetproposition lyfts särskilt två områden fram, tandvård och barnpsykiatri, där man särskilt fokuserat på behovet av att bevaka barns intressen. Även inom folkhälsopolitiken är barn och ungdomar en i högsta grad prioriterad målgrupp, bl.a. i de förebyggande insatserna mot alkohol, narkotika och tobak.

I detta kapitel redogörs för regeringens insatser för barns och ungas hälsa. Politikområden som omfattas är bl.a. folkhälsopolitiken (utgiftsområde 9), hälso- och sjukvårdspolitik (utgiftsområde 9), barnpolitiken (utgiftsområde 9), utbildningspolitiken (utgiftsområde 16), arbetslivspolitik (utgiftsområde 14) samt ungdomspolitik (utgiftsområde 17).

6.1 Insatser för hälsofrämjande levnadsvanor samt sjukdomsförebyggande arbete bland barn och unga

Insatser för att förverkliga handlingsplanen för att förebygga alkoholskador (Utgiftsområde 9, Folkhälsopolitik)

Alkoholkonsumtionen bland ungdomar har minskat något under de senaste åren. Andelen elever i årskurs 9 som druckit alkohol någon gång

under de senaste 12 månaderna uppgick år 2003 till 70 procent bland pojkarna och 75 procent bland flickorna, vilket är en minskning för andra året i rad. Den genomsnittliga alkoholkonsumtionen hade dessutom minskat. Antalet personer som vårdats för alkoholförgiftning har dock mer än fördubblats under perioden 1998–2001. Särskilt allvarligt är att antalet kvinnor i åldern 15–19 år som vårdats för alkoholförgiftning har ökat med 40 procent. Trots att alkoholkonsumtionen inte har ökat bland ungdomar så har andelen ungdomar som ofta berusar sig fortsatt att öka och andelen ungdomar som aldrig berusar sig minskat.

Alkoholkommittén skall fram till och med år 2005, inom ramen för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador, samordna insatserna på nationell nivå och i samspel med kommuner och landsting stimulera insatserna på regional och lokal nivå. Kommittén svarar också för information och opinionsbildning nationellt och genomför olika seminarier, konferensserier etc. som syftar till att förankra innehållet i planen och stimulera utvecklingen av olika verksamheter. Medel har bl. a använts till öppenvårdsinsatser (30 miljoner kronor år 2003 och 15 miljoner kronor år 2004) samt till verksamheter för barn till missbrukare, och barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer (25 miljoner kronor för vardera av åren 2003 och 2004). År 2005 är fördelningen av medel mellan dessa insatser densamma som år 2004. Sammanlagt har 215 miljoner kronor avsatts för alkoholhandlingsplanens genomförande för år 2005. Barn och ungdomar är prioriterade målgrupper för flertalet av de alkoholpolitiska insatserna.

Statens folkhälsoinstitut har fått regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera de olika insatserna som följer av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador. Uppdraget skall årligen redovisas till regeringen och slutligen avrapporteras den 30 december 2006. De särskilda projektmedlen som efter ansökan fördelas av länsstyrelserna till kommunerna följs upp av Socialstyrelsen och rapporteras årligen till regeringen.

Arbetet med att ta fram en ny nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador för perioden efter år 2005 kommer att presenteras för riksdagen under år 2005.

Insatser för att förverkliga den nationella narkotikahandlingsplanen (Utgiftsområde 9, Folkhälsopolitik)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) genomför årligen drogvaneundersökningar. Narkotikaanvändningen bland ungdomar i årskurs 9 var som högst år 2001. Då var det 10 procent bland pojkarna och 9 procent bland flickorna som hade prövat narkotika. Därefter sjönk värdena och under åren 2003 och 2004 var andelen 7 procent för båda könen. Andelen elever i årskurs 9 och bland mänstrande som någon gång har använt anabola steroider har legat på 0–1 procent sedan 1994. För att förhindra en ny ökning av narkotikaanvändningen bland ungdomar och för att få till stånd en minskning av antalet tunga missbrukare krävs fortsatta insatser på narkotikaområdet.

Den 22 augusti 2002 godkände regeringen inriktningen av den aktionsplan som den nationella narkotikasamordnaren presenterat. Aktionsplanen beskriver de aktiviteter som bör genomföras inom ramen för

handlingsplanen under perioden 2002–2004 och kostnaderna för dessa. Av tillgängliga medel har 44 miljoner kronor avsatts till områdesövergripande insatser, bl.a. en storstadssatsning i Stockholm, Göteborg och Malmö inriktad på förebyggande insatser inom skola och nöjesliv, samt insatser för personer med ett etablerat missbruk. För år 2005 har 35 miljoner kronor avsatts för insatser inom ramen för den nationella narkotikahandlingsplanen. Någon samlad uppföljning av samhällets insatser på narkotikaområdet har inte gjorts efter det att Narkotikakommissionen avlämnade sin slutrapport (SOU 2000:126). Statens folkhälsoinstitut kommer att presentera en första folkhälsopolitisk rapport den 30 september 2005, i vilken bl.a. insatserna mot narkotika skall följas upp. I slutet av samma år kommer den nationella narkotikasamordnaren att presentera en utvärdering av handlingsplansarbetet.

Insatser för det tobakspreventiva arbetet (Utgiftsområde 9, Folkhälsopolitik)

Målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet är att minska tobaksbruket. I propositionen Mål för folkhälsan (prop. 2002/03:35) slår regeringen även fast nedanstående etappmål för tobaksområdet:

- En tobaksfri livsstart från år 2014.
- En halvering till år 2014 av antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa.
- En halvering till år 2014 av andelen rökare bland de grupper som röker mest.
- Ingen skall utan eget val utsättas för rök i sin omgivning.

Sedan år 2001 minskar andelen rökare bland både pojkar och flickor, men mest bland pojkar. Bland flickor som år 2004 gick i årskurs 9 uppgav 30 procent att de i någon utsträckning rökte. Motsvarande andel bland pojkarna var 18 procent. Av flickorna var 15 procent dagligrökare och bland pojkarna var motsvarande siffra 9 procent. Rökning är mer vanligt bland flickor än bland pojkar. För pojkar har en minskning skett när det gäller snus. För flickor har användningen av snus ökat och år 2004 uppgav 8 procent av flickorna att de snusat. Den ökande användningen av snus bland flickor kan avspegla en attitydförändring. Sammantaget innebär ovanstående att förhållandena i ungdomsgruppen bör ges fortsatt uppmärksamhet.

För åren 2002–2004 avsatte regeringen 30 miljoner kronor årligen för att stärka det tobakspreventiva arbetet. Medlen disponerades av Statens folkhälsoinstitut. För år 2005 har 10 miljoner kronor avsatts, varav 5 miljoner kronor till Sluta Röka Linjen vid Centrum för tobaksprevention och 5 miljoner kronor till stöd för organisationer som arbetar med tobaksprevention.

Skolans alkohol- och narkotikaförebyggande arbete (Utgiftsområde 9, Folkhälsa, utgiftsområde 16, Utbildningspolitik)

Statens folkhälsoinstitut har tillsammans med Myndigheten för skolutveckling utarbetat en handlingsplan för vad skolan kan göra för att främja ungdomars hälsa och förebygga alkohol- och narkotikamissbruk samt

andra riskbeteenden. Arbetet med att utveckla och implementera handlingsplanen har påbörjats och kommer att intensifieras under kommande år.

*Insatser för bättre matvanor och ökad fysisk aktivitet bland barn
(Utgiftsområdet 23, Livsmedelspolitik)*

I Sverige finns i dag inga representativa nationella data för övervikt bland barn men ett antal studier visar att 15–20 procent av barnen i Sverige är överviktiga, varav 1–4 procent är feta. Förekomsten av övervikt och fetma bland barn har ökat mellan 2 och 5 gånger sedan mitten av 1980-talet, vilket också speglar den internationella trenden. På regeringens uppdrag har därför Livsmedelsverket och Statens folkhälsoinstitut tagit fram ett underlag till en handlingsplan för goda matvanor och ökad fysisk aktivitet i befolkningen, särskilt bland barn och ungdomar. I den kartläggning av kommunernas folkhälsoarbete som Livsmedelsverket och Statens folkhälsoinstitut har gjort inom ramen för arbetet med ett underlag till handlingsplan framkom att av totalt 290 kommuner hade 26 kommuner åtgärdsprogram för fysisk aktivitet och endast 13 hade program för goda matvanor. Detta visar på ett stort behov av att utveckla arbetet med goda matvanor och ökad fysisk aktivitet. Uppdraget redovisades till regeringen i februari 2005.

*Insatser för att öka elevernas fysiska aktivitet (Utgiftsområde 16,
Utbildning)*

Skolan har en central roll i arbetet med att öka den fysiska aktiviteten bland barn och unga. I de förskolor och skolor som har tagit initiativ för att minska problem med fetma och övervikt har personalen sett till att barnen och eleverna äter bättre och att rörelse blir en naturlig del i verksamheten.

Det är regeringens och idrottsrörelsens gemensamma ambition att alla barn skall ha fysisk aktivitet om minst 30 minuter varje dag inom ramen för skoldagen. Ett mål med denna innebörd har skrivits in i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan. Varje skola skall, utifrån sina lokala förutsättningar, hitta former för att uppnå dessa mål. Detta kan ske inom ramen för ämnet Idrott och hälsa men också inom ramen för andra ämnen eller under raster och håltimmar. Myndigheten för skolutveckling har fått i uppdrag att nära följa och stödja skolornas arbete med att implementera de nya målen i läroplanerna. Myndigheten rapporterar också återkommande, fr.o.m. den 1 september 2004, till regeringen bl.a. i vilken utsträckning skolorna har lyckats förverkliga målet om 30 minuters fysisk aktivitet om dagen för varje elev.

Regeringen har även inrättat Nationellt centrum för främjande av fysisk aktivitet hos barn och ungdom vid Örebro universitet. Centrumets främsta uppgift är att stödja skolor i deras arbete med att stimulera till ökad fysisk aktivitet och till andra hälsofrämjande åtgärder. För budgetåret 2005 har centrumet tilldelats 2 miljoner kronor.

Tandvård bland barn och unga (Utgiftsområde 9, Hälso- och sjukvård)

De senaste decenniernas positiva utveckling av tandhälsan för barn och unga har inte fortsatt i samma takt som tidigare. Detta beror troligen bl.a. på försämrade kostvanor med en ökad konsumtion av bland annat läskedrycker, vilket särskilt drabbar barns och ungas tandhälsa.

Landstingen ansvarar enligt tandvårdslagen (1985:125) för att barn och ungdomar får en avgiftsfri, fullständig och regelbunden tandvård t.o.m. det år de fyller 19 år. Nettokostnaderna år 2003 för tandvård för barn och ungdomar bedöms vara cirka 2,5 miljarder kronor. De statliga insatser som görs för barn och ungdomar på tandvårdsområdet handlar i huvudsak om uppföljning av hur tandhälsan utvecklas i dessa åldersgrupper. Socialstyrelsen sammanställer årligen uppgifter från landstingen om tandhälsan hos de barn som undersökts inom folktandvården eller den privata tandvården, t.ex. andelen barn i olika åldrar som var kariesfria.

Insatser för att förebygga kvinnlig könsstympning (Utgiftsområde 9, Barnpolitik)

Insatser har gjorts för att förebygga kvinnlig könsstympning. En nationell handlingsplan har antagits med målet att könsstympning av flickor i Sverige skall upphöra samt att de flickor och kvinnor i Sverige som redan har blivit könsstympade får adekvat stöd. En internationell konferens har också hållits, där erfarenhetsutbyten om effektiva metoder att förebygga kvinnlig könsstympning i Sverige och i de afrikanska länder där sedvänjan praktiseras stod i centrum. Socialstyrelsen har i uppdrag att vidareutveckla det förebyggande arbetet mot kvinnlig könsstympning och har tilldelats 3 miljoner kronor för uppdraget (anslag 15:3). Uppdraget skall slutredovisas den 30 juni 2006.

Handlingsplan för miljö och hälsa med fokus på barn (Utgiftsområde 20, Miljöpolitik)

Kommissionen presenterade en handlingsplan för miljö och hälsa för perioden 2004 – 2010 vid WHO:s miljö- och hälsoministermöte i Budapest i juni 2004. Det var den fjärde miljö- och hälsoministerkonferensen med temat "Våra barns framtid". Miljö- och hälsoministrarna diskuterade barns miljö och hälsa och gjorde åtaganden för att förbättra miljö och hälsa i Europa. Två dokument antogs vid konferensen. En ministerdeklaration och en handlingsplan för barns miljö och hälsa (Children's Environment and Health Action Plan for Europe, CEHAPE). Mot bakgrund av detta har Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram ett förslag till en nationell handlingsplan. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2007, med delrapportering den 1 oktober 2006.

Psykiatrisk vård för barn och unga (Utgiftsområde 9, Hälso- och sjukvårdspolitik)

Den psykiatriska vården för barn och unga utgör ett högprioriterat område. I årsrapporten för 2004, där landstingens handlingsplaner analyseras, klargörs bl.a. att landstingens satsningar för att avhjälpa psykisk ohälsa främst är inriktade på just barn och unga. Det varierar dock mellan olika landsting vilka målgrupper som blir föremål för tidiga insatser. Bland annat kan nämnas att ungdomar med psykisk ohälsa och samtidigt missbruk inte uppmärksammas av alla landsting. Handlingsplanens målsättningar om samordning mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri har påbörjats i olika delar av landet, men är inte genomförda fullt ut.

I den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården 2001–2004 (prop. 1999/2000:149) klargörs bl.a. att insatserna till barn och ungdomar med psykisk ohälsa skall stärkas genom ett tidigt och adekvat stöd, genom samordnade insatser mellan barn- och vuxenpsykiatri samt genom ett utvecklat vårdinnehåll.

Regeringen avser att teckna en överenskommelse med Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet om en fortsättning av åtagandena under den nationella handlingsplanen. Därvid avser regeringen att lyfta fram insatser för barn och ungdomar med psykiska problem och samtidigt missbruk, liksom fortsatt stärkta insatser för samordningen mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri. Detta är avgörande mot bakgrund av att barn och ungdomar med psykisk ohälsa ofta kommer i kontakt med flera olika verksamheter och huvudmän, vilket ställer särskilda krav på samarbete och samordning utifrån barns och ungdomars specifika behov. Inriktningen att förebygga psykisk ohälsa hos barn och ungdomar genom ett tidigt och adekvat stöd kvarstår också. För fortsättning av den nationella handlingsplanen har 4 miljarder kronor per år fr.o.m. år 2005 anslagits (anslag 48:1 Kommunalekonomisk utjämning) för fortsatt utvecklingsarbete inom primärvården, äldreården samt psykiatri där insatser för barn- och ungdomspsykiatri ingår.

Ungdomars psykiska hälsa (Utgiftsområde 17, Ungdomspolitik)

Det saknas aktuell statistik som ger en belysning av ungdomars psykiska hälsa respektive ohälsa. Enligt Statistiska centralbyråns levnadsnivåundersökningar (ULF) upplevde 17 procent av ungdomar i åldern 16–24 år ångslan, oro eller ångest under åren 1998–2000 jämfört med 12 procent under åren 1994–1995. Andelen ungdomar som upplevde svåra besvär av ångslan, oro eller ångest uppgick åren 1998–2000 till 2,8 procent jämfört med 1,5 procent åren 1994–1995. Regeringen avser att låta en särskild utredare se över behovet av och möjligheterna till att skapa en samlad statistik som kan belysa utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor på alla områden som berör ungdomars makt och välfärd. Vidare förbereds för närvarande direktiv för en utredning om ungdomars utsatthet för stress och stressens konsekvenser för deras psykiska hälsa.

6.4 Insatser för en god fysisk arbetsmiljö i skola och förskola

Skr. 2004/05:93

Temasatsning Skolans arbetsliv (Utgiftsområde 14, Arbetslivspolitik)

Arbetslivsinstitutets temasatsning Skolans arbetsliv startade år 2003 och kommer att pågå t.o.m. år 2006. Inom temat genomförs satsningar inom forskning, kunskapsspridning, utveckling och utvärdering med det gemensamma målet att förbättra arbetsmiljön i skolan. Kunskapsspridning sker bland annat genom webbplatsen www.skolliv.nu. Till stöd för ett systematiskt arbetsmiljöarbete i skolan har Arbetslivsinstitutet utvecklat en modell, Skolmiljö 2000, med elektroniska arbetsmiljöenkäter för både personal och elever. Enkäterna är digitaliserade och kan kostnadsfritt hämtas från webbplatsen.

Elevskyddsombud (Utgiftsområde 14, Arbetslivspolitik, Utgiftsområde 16 Utbildningspolitik)

Elevernas delaktighet och medverkan i skolans arbetsmiljöarbete är både en viktig arbetsmiljöfråga och en demokratifråga. För skolans arbetsmiljö gäller samma regler som för andra arbetsplatser. Många av bristerna i skolans arbetsmiljöarbete har visat sig bero på okunnighet om bestämmelserna i arbetsmiljölagen och på hur dessa skall tillämpas. Nya föreskrifter om elevmedverkan i skolans arbetsmiljöarbete trädde i kraft den 1 juli 2004 och därmed förtydligades elevskyddsombudens roll. Vidare anges huvudmannens/rektors skyldigheter att informera eleverna om arbetsmiljöarbetet och om deras rätt att delta genom elevskyddsombud.

Handbok om arbetsmiljöfrågor i skolan (Utgiftsområde 16, Utbildningspolitik, Utgiftsområde 14, Arbetslivspolitik)

Det finns ett behov av att informera om innebörden av bestämmelserna i arbetsmiljölagen och dess tillämplighet i skolans värld. Statens skolverk och Arbetsmiljöverket har utarbetat en webbhandbok om hur man kan arbeta med arbetsmiljöfrågor i skolan. Under hösten 2004 har Statens skolverk och Myndigheten för skolutveckling tillsammans med andra myndigheter anordnat en konferens, "Tillsammans för en bra arbetsmiljö i skolan".

Uppdrag till Arbetsmiljöverket att identifiera indikatorer (Utgiftsområde 14, Arbetslivspolitik)

Arbetsmiljöverket har i regleringsbrevet för år 2005 fått i uppdrag att i samverkan med Ungdomsstyrelsen identifiera befintliga och vid behov utforma nya indikatorer för att mäta utvecklingen för ungdomar inom sitt verksamhetsområde. Utgångspunkten skall vara befintlig statistik på arbetsmiljöområdet. Arbetsmiljöverket skall även följa upp befintliga indikatorer inom verksamhetsområdet utifrån tillgänglig statistik som belyser utvecklingen av ungdomars villkor. Uppdraget att identifiera indikatorer skall redovisas den 1 juni 2005 och uppföljningen av befint-

liga indikatorer skall lämnas i årsredovisningen avseende budgetåret 2005. Skr. 2004/05:93

Utredning om arbetsmiljölagens tillämpning (Utgiftsområde 14, Arbetslivspolitik)

Regeringen beslutade i juni 2004 att tillkalla en särskild utredare (N 2004:11, dir. 2004:91) med uppgift att se över vissa bestämmelser i arbetsmiljölagen. Utredaren skall bl.a. utreda frågan om tillämpningsområden för arbetsmiljölagen bör utvidgas till barn i förskola och fritidshem och frågor om elevernas inflytande samt pröva om möjligheten finns att stärka bevakningen av barnens arbetsmiljö. Uppdraget skall redovisas senast den 1 mars 2006.

6.5 Insatser för barns säkerhet och utveckling

Barnsäkerhetsarbetet samordnas (Utgiftsområde 6, Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar)

För att uppnå målet med färre antal döda och skadade samt mindre förstörelse av miljö och egendom krävs ökat fokus på de insatser som höjer den enskilda människans förmåga. I detta arbete är det särskilt viktigt att beakta de särskilda aspekter som barns och ungas rätt till säkra miljöer ställer.

Barnsäkerhetsarbetet syftar till att förbättra säkerheten för barn och unga samt motverka olycksfall och skador till följd av brister i den inre och yttre miljön. Mot bakgrund av att Statens räddningsverk, enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, har ett övergripande ansvar att samordna samhällets verksamheter för olycks- och skadeförebyggande åtgärder, har regeringen gett verket i uppgift att samordna barnsäkerhetsarbetet. Samordningsrollen innebär att på ett övergripande plan samordna och vara pådrivande i barnsäkerhetsarbetet. Övriga sektorsmyndigheter skall oförändrat ha kvar sina respektive ansvarsområden och skall med sin expertis aktivt medverka till att barnsäkerhetsarbetet får ett brett genomslag även på lokal nivå.

I samband med att samordningsansvaret för barnsäkerhetsfrågor överfördes till Statens Räddningsverk den 1 januari 2005 ökade anslaget (7:4) med 3 miljoner kronor.

Produktsäkerhet (Utgiftsområde 24, Konsumentpolitik)

Produktsäkerheten utgör en viktig del av konsumentpolitiken och särskilt prioriterat är inriktningen på barns säkerhet. Fyra av fem av alla skador inträffar i hem- och fritidsmiljöer och i dessa miljöer skadar sig framför allt barn, ungdomar och äldre. Säkerheten på produkter som säljs till och för barn är sedan lång tid särskilt viktig i det svenska produktsäkerhetsarbetet. Barn kan inte förutsättas själva bedöma risker eller läsa varningstexter. Därför måste produkter och tjänster som är avsedda för barn vara så säkert konstruerade som möjligt. Även på EU-nivå uppmärk-

sammans barnens säkerhet särskilt. Under år 2004 har marknadskontroll skett av bl.a. småbarnssängar, trappgrindar och barnvagnar.

Det finns en växande efterfrågan bland konsumenter, inte minst bland barn och unga, av upplevelserelaterade aktiviteter som är avsedda att vara utmanande eller omtumlande och som därmed ofta kan innebära risker. Regeringen har inlett arbetet med en tjänstesäkerhetsstrategi och ökat resurserna från 1,5 miljoner kronor till 3 miljoner kronor för att få tillgång till förbättrad skadestatistik.

*Insatser för ökad trafiksäkerhet och tillgänglighet för barn
(Utgiftsområde 22, Kommunikationer)*

Under år 2002 tog regeringen initiativ till en nationell samling för trafiksäkerhet. I detta arbete ingår att lämna förslag på åtgärder och metoder för att sprida information om och få acceptans för olika trafiksäkerhetsåtgärder hos svenska folket. De områden som prioriteras är hastighet och skyddsutrustning, trafiknykterhet samt trafiksäkerhet för barn och ungdomar. Regeringen har även ställt upp mål för Vägverket när det gäller tillgänglighet och trafiksäkerhet för barn.

En inventering av den verksamhet inom Banverket som rör barn har genomförts under året. Banverket har också återrapporteringskrav i 2004 och 2005 års regleringsbrev avseende tillgänglighet och säkerhet för barn och unga i järnvägstransportsystemet.

6.6 Insatser för att stärka unga kvinnors självbild

FLICKA (Utgiftsområde 9, Barnpolitik)

Regeringen har avsatt 7 miljoner kronor för projektet FLICKA. Projektet har tillkommit för att bland ungdomar själva skapa motkrafter mot och få till stånd en diskussion om den vardagskommersialisering och vardagssexualisering som unga flickor och pojkar konfronteras med i dagens samhälle och hur det påverkar deras bild av sig själva och varandra. Projektet syftar också till att få till stånd en dialog med media, reklambranschen, annonsörer m.fl. om deras roll och ansvar när det gäller påverkan av barn och unga. Projektet pågår t.o.m. den 30 juni 2005. Ungdomsstyrelsen har fått i uppdrag att utvärdera projektet.

7 Barnets rätt till utbildning

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) skall staten vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn till förvärvsarbetande föräldrar har rätt att åtnjuta den barnomsorg som de är berättigade till (artikel 18.3).

Varje barn har också rätt till obligatorisk och kostnadsfri grundutbildning (artikel 28). Barnets utbildning skall bl.a. syfta till att utveckla barnets fulla människovärde i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga, utveckla respekt för de mänskliga rättigheterna,

barnets föräldrar, barnets egen kulturella identitet, eget språk och egna värden samt förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans och jämlikhet mellan könen (artikel 29).

De delar av utbildningspolitiken i Sverige som berör barn och unga är förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, barn- och ungdomsutbildningen samt studiestöd (redovisas i kapitel 4.2).

Förskolan ger en viktig grund för barnens livslånga lärande. Kvaliteten i förskoleverksamheten är den av regeringen nu mest prioriterade frågan. Regeringen behandlar frågor om förskolans kvalitet i propositionen Kvalitet i förskolan (prop. 2004/05:11).

Det övergripande målet för barn- och ungdomsutbildning är en skola som ger alla elever kunskap och utveckling – en skola där samtliga elever har rätt och möjlighet till framsteg. Alla elever skall ha möjlighet till en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Skolan skall inte bara ge kunskaper som behövs för vidare studier och arbetsliv, utan också ge praktiska kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter. Alla skolor skall ha handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. Enligt Statens skolverks senaste attitydundersökning, som publicerades i april 2004, tycker fler elever att det är meningsfullt att gå i skolan jämfört med för tio år sedan. Eleverna känner sig mer trygga och stämningen i skolan har förbättrats. Samtidigt har dock stressen i skolan ökat.

Arbetet med att implementera kvalitetsprogrammet för skolan, Alla skolor skall vara bra skolor fortgår (U/2003/1353/S). I programmet presenteras åtgärder för att stärka kvaliteten i förskola, skola och vuxenutbildning. Utgångspunkten är att statens stora ekonomiska satsning på skolan, bl.a. genom medel för personalförstärkning, måste följas av tydliga insatser för att uppnå en nationellt likvärdig och kvalitativt god utbildning. En viktig byggsten i arbetet med att förbättra kvaliteten blir införandet av en ny skollag.

I detta kapitel redovisas insatser inom förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen samt barn- och ungdomsutbildningen. Om inget annat anges sker insatserna inom ramen för utgiftsområde 16, utbildningspolitiken.

7.1 Insatser för ökad jämlikhet i skola och förskola

Lika rättigheter i skolan

Skolansvarsutredningen (U 2003:10, dir. 2003:114) tillsattes den 11 september 2003 och hade i uppdrag att se över möjligheterna till en lagstiftning med enkla och tydliga regler som främjar lika rättigheter och motverkar diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet i vid mening. Uppdraget redovisas den 26 april 2004 i betänkandet Skolans ansvar för kränkningar av elever (SOU 2004:50). Betänkandet har remissbehandlats och en proposition avses att presenteras för riksdagen under våren 2005.

Regeringen beslutade om en jämställdhetsdelegation för förskolan i augusti 2003 och satsar sammanlagt 12,5 miljoner kronor under perioden 1 december 2003 till 30 juni 2006 för detta ändamål. Delegationen (U 2003:12, dir. 2003:101)) har i uppdrag att lyfta fram, förstärka och utveckla jämställdhetsarbetet i förskolan. En viktig del av uppdraget för delegationen är att föreslå lämpliga insatser för hur ett långsiktigt jämställdhetsarbete för förskolan skall utvecklas och stärkas.

Allmänna råd för att motverka kränkande behandling i skolan

Statens skolverk har på regeringens uppdrag under sommaren 2004 tagit fram allmänna råd för skolornas arbete med att motverka alla former av kränkande behandling. Råden tar bl.a. upp arbetet med att förebygga, att upptäcka, utreda och åtgärda kränkande behandling och skolors handlingsprogram mot kränkande behandling. Myndigheten för skolutveckling kommer att delta i arbetet med att implementera råden.

7.2 Insatser inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleklass

Förskoleverksamheten har byggts ut kraftigt under de senaste decennierna. Antalet förskolor ökar medan familjedaghem och öppna förskolor minskar. Antalet inskrivna barn i förskolan ökade med drygt 18 000 barn till knappt 352 000 barn medan antalet inskrivna barn i familjedaghem minskade med drygt 5 000 till knappt 40 000 barn mellan åren 2002 och 2003. Läsåret 2003/04 gick drygt 89 000 barn i förskoleklass, vilket är 4 000 färre jämfört med föregående läsår. Andelen sexåringar som finns i förskoleklass är 94 procent. Andelen femåringar av alla elever i förskoleklass är densamma och utgör en procent.

Ett inskrivet barn i förskolan år 2003 kostade i genomsnitt 93 400 kronor vilket är en ökning med 2,6 procent jämfört med året innan. Den totala kostnaden för förskolan uppgick år 2003 till 32,6 miljarder kronor och för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i sin helhet till 46,4 miljarder kronor. Genomsnittskostnaden för ett inskrivet barn i fritidshem var 30 400 kronor år 2003 vilket är en ökning med 2,0 procent från år 2002.

Antalet barn i fritidshem ökade med 14 236 mellan åren 2001 och 2002, bl.a. till följd av avgiftssänkningarna genom införandet av maxtaxan. Mellan åren 2002 och 2003 har dock en minskning skett med cirka 9 000 barn till knappt 342 000 inskrivna barn vilket dock motsvarar ungefär samma andel barn som år 2002.

Proposition om kvalitet i förskolan

Regeringen har överlämnat propositionen Kvalitet i förskolan till riksdagen (prop. 2004/05: 11). Regeringens bedömning är bl.a. att förskolan bör bli en egen skolform som har gemensamma övergripande mål med övriga skolformer samt leds av en rektor som skall samordna det peda-

gogiska arbetet inom sitt ansvarsområde. Lärare med lärarexamen bör ha det övergripande ansvaret för barnens utveckling och lärande i förskolan. Regeringen avser att under år 2005 återkomma till riksdagen med den lagtekniska utformningen av samtliga dessa områden i en proposition med anledning av Skollagskommitténs betänkande Skollag för kvalitet och likvärdighet (SOU 2002:121), vilken kommer att innehålla förslag till ny skollag.

Statens skolverk har haft i uppdrag att ta fram allmänna råd för kvalitet i förskolan. Syftet med allmänna råd är att förtydliga verksamheten utifrån skollag och läroplan och anger hur kommunen eller personalen kan eller bör handla för att påverka förskolans kvalitet.

Reformen maxtaxa och allmän förskola m.m.

Reformerna om maxtaxa och allmän förskola m.m. som även innebar att barn till föräldralediga eller arbetslösa föräldrar fick rätt till förskola minst 15 timmar i veckan har gjort förskolan tillgänglig för de barn som tidigare utestängdes på grund av föräldrarnas ekonomi eller livssituation. I dag når förskolan de allra flesta fyra- och femåringar, drygt 88 procent. Totalt finns 96 procent av alla fyra- och femåringar i förskola och familjedaghem. Kostnader för maxtaxan uppgår till drygt 3,7 miljarder kronor.

Allmän förskola, som infördes den 1 januari 2003, ger barnen fr.o.m. höstterminen det år de fyller fyra år rätt till avgiftsfri förskola minst 525 timmar om året. Därmed får barnen samma rätt till stöd och stimulans oavsett familjeförhållanden eller var i landet de bor. Andelen fyra- och femåringar i förskola ökade med cirka 8 000 barn från 83,3 procent år 2002 till 88,2 procent år 2003.

Nytt statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder i förskolan

Statsbidraget för kvalitetssäkrande åtgärder som uppgår till 500 miljoner kronor per år är kopplat till maxtaxan inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg och syftar till att säkra kvaliteten i verksamheterna. Uppföljningen av 2003 års statsbidrag visar att 85 procent användes till personalförstärkningar och 15 procent användes till kompetenshöjande åtgärder. Under år 2003 har 1 490 årsarbetare anställts för bidraget. Kommunerna använde 64,5 miljoner kronor av statsbidraget till kompetenshöjande åtgärder inom förskoleverksamheten och 10,5 miljoner kronor inom skolbarnsomsorgen.

Ett särskilt statsbidrag till personalförstärkning i förskolan har införts fr.o.m. den 1 januari 2005. Målet med stödet är att öka personaltätheten, minska barngruppernas storlek och därmed öka kvaliteten i förskolan. Bidraget skall vara treårigt och avses införas i två steg med en miljard kronor år 2005 samt två miljarder kronor per år 2006 och 2007. Bidraget skall göra det möjligt för kommunerna att öka personalen i förskolan med 6 000 anställda. Efter år 2007 avses motsvarande medel överföras till det generella statsbidraget till kommunerna. Detta möjliggör för kommunerna att fortsätta satsningen på förskolan efter att det riktade statsbidraget har upphört.

Elever i grundskolan

Under läsåret 2003/04 fanns det 1 046 000 elever i grundskolan. Det är 11 000 färre elever jämfört med föregående läsår. Antalet elever kommer att fortsätta minska under de närmaste åren och för läsåret 2009/10 beräknas elevantalet bli cirka 870 000. Antalet lärare i grundskolan var 1 150 fler läsåret 2003/04 jämfört med föregående läsår. Omräknat till heltidstjänster är ökningen 405 tjänster.

Den totala kostnaden för den kommunala grundskolan beräknas för år 2003 uppgå till 71,8 miljarder kronor, och för särskolan till 3,6 miljarder kronor. Därtill kommer kostnader för skolskjuts. I jämförelse med år 2002 beräknas den totala kostnaden för grundskolan öka med 0,2 procent. Kostnaden per elev beräknas öka med 1,5 procent till 64 700 kronor per elev.

Elever i gymnasieskolan

Så gott som alla ungdomar fortsätter i dag att studera i gymnasieskolan. Läsåret 2003/04 gick totalt 333 928 elever i gymnasieskolan, vilket är en ökning med drygt 11 300 elever jämfört med året innan. Enligt SCB kommer antalet ungdomar i gymnasieåldern att fortsätta stiga för att nå sin topp år 2008. Det genomsnittliga betygsresultatet i gymnasieskolan har förbättrats under senare år. Det är också regeringens ambition att fler elever skall fullfölja en gymnasieutbildning.

Antalet tjänstgörande lärare omräknat till heltidstjänster uppgick läsåret 2003/04 till cirka 27 350, vilket är en ökning med nästan fyra procent från föregående läsår. Av dessa arbetade 89 procent inom den kommunala gymnasieskolan. Andel lärare med pedagogisk utbildning var 77 procent, vilket är en marginell minskning.

Den totala kostnaden för gymnasieskolan med kommunal huvudman, exklusive kostnad för skolskjuts, beräknas uppgå till 22,9 miljarder kronor år 2003. Jämfört med året innan är det en ökning med 1,7 procent.

Förstärkta personalresurser inom skola och fritidshem

Satsningen på fler lärare och andra specialister har hittills varit mycket framgångsrik och kommunerna har ökat sin personal med cirka 5 500 heltidstjänster tack vare statsbidraget. Uppföljningar visar att satsningarna varit störst i grundskolan och mindre i gymnasieskolor. Endast en liten del av statsbidraget har använts till att anställa personal inom fritidshemmen.

Medel från personalförstärkningsanslaget till det generella statsbidraget till kommuner och landsting överförs med 3 miljarder kronor 2005 och ytterligare 1 miljard kronor år 2006 samt 1 miljard kronor år 2007. Kommunerna tilldelas även fortsättningsvis den utlovade ökningen av det särskilda statsbidraget med 1 miljard kronor läsåret 2004/05 och ytterligare 1 miljard kronor läsåret 2005/06.

Från och med den 1 januari 2005 införs ett nytt basår för satsningen. Kommunens insatser skall då bedömas i förhållande till personaltäteten

läsåret 2003/04. Därmed får kommuner som tidigare inte fullt ut kunnat utnyttja statsbidraget ett gynnsammare utgångsläge när de ansöker om kommande bidrag. Skr. 2004/05:93

7.4 Insatser för att förbättra utbildningsvillkoren i segregerade områden

Det är allt för få ungdomar med utländsk bakgrund som får slutbetyg från grundskolan och gymnasiet (knappt 7 av 10 elever). Den huvudsakliga förklaringen till detta är att barn som varit kortare tid (0–8 år) i Sverige har mindre chanser att få slutbetyg. Elever med utländsk bakgrund kommer också i högre utsträckning från hushåll där föräldrarna är lågutbildade eller har en svag anknytning till arbetsmarknaden. En stor del av skillnaderna i betygsresultat mellan elever med respektive utan utländsk bakgrund kan förklaras med skillnader i den socioekonomiska situationen. Flickor med utländsk bakgrund tenderar att klara sig bättre än pojkar med utländsk bakgrund och får i högre grad slutbetyg från grund- respektive gymnasieskolan.

Insatser för förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden (Utgiftsområde 8, Integrationspolitik, Utgiftsområde 16, Utbildningspolitik)

Erfarenheterna av regeringens storstadspolitik skall tas tillvara av Myndigheten för skolutveckling och Statens skolverk. Myndigheterna skall, inom ramen för sina respektive uppdrag, bidra till att de insatser som varit framgångsrika tas tillvara och utvecklas i ordinarie strukturer och arbetssätt. Regeringen har gett Myndigheten för skolutveckling som sitt främsta och viktigaste uppdrag under de närmaste åren att arbeta för en förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden. Myndighetens arbete skall främst koncentreras på situationen i förskolan och i grundskolan men även situationen för elever i gymnasieskolan bör uppmärksammas. Uppdraget slutredovisas i november 2005.

Regeringen anser att ytterligare resurser behövs för att förstärka insatserna i skolor i segregerade områden och avser därför föreslå att det under åren 2006 och 2007 avsätts 70 respektive 155 miljoner kronor för detta ändamål.

8 Barnets rätt till skydd

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) skall staten skydda barnet mot övergrepp i familjen (artikel 19), mot ekonomiskt eller sexuellt utnyttjande (artiklarna 32 och 34), mot handel med barn (artikel 35) och mot väpnade konflikter (artikel 38). När det gäller barn som befinner sig inom t.ex. socialtjänsten och rättsprocessen har samhället skyldigheter i olika avseenden för att skydda barnet och det ställs särskilda krav på institutioner, tillsyn m.m. (se bl.a. artiklarna 3.3, 20 och 25). Artiklarna 37 och 40 fokuserar särskilt på barn som har

begått brott och som befinner sig i rättsprocessen. Artikel 39 erkänner barnets rätt till rehabilitering och social återanpassning när barnet har utsatts för bl.a. vanvård, utnyttjande eller övergrepp, tortyr eller väpnade konflikter. Slutligen erkänner artikel 33 barnets rätt till skydd mot bl.a. narkotika.

I detta kapitel redovisas insatser som genomförs till skydd för barn och unga inom socialtjänsten och rättsväsendet. Insatserna sker främst inom ramen för socialtjänstpolitiken (utgiftsområde 9) och inom rättsväsendet (utgiftsområde 4).

8.1 Insatser för barn och unga i socialtjänsten

8.1.1 Insatser inom individ- och familjeomsorgen

Handbok om anmälningsskyldighet

Socialstyrelsen har, efter de ändringar i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om vård av unga (LVU) som infördes den 1 juli 2003 för att stärka skyddet för flickor och pojkar i utsatta situationer, tagit fram handboken Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn och allmänna råd om anmälan om missförhållanden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (SOSFS 2003:16). Handboken skall sprida kunskap om anmälningsskyldigheten och ge vägledning till dem som är skyldiga att anmäla.

Underlag till kompetensbeskrivning för socialtjänstens arbete med barn

Inom ramen för programmet Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten har Socialstyrelsen tagit fram ett underlag till kompetensbeskrivning för socialtjänstens arbete med barn och ungdomar i utsatta situationer och deras familjer. Socialstyrelsen har tagit fram en kunskapsöversikt, Samtal med barn i socialtjänsten, som tar upp olika syften med att samtala med flickor och pojkar, samt förutsättningarna för, och eventuella konsekvenser av sådana samtal.

Analys av forskning om barns utsatthet

Regeringen har gett Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap i uppdrag att analysera svensk forskning som handlar om flickor och pojkar i utsatta situationer. Såväl forskning om förekomst och orsaker till utsatthet som forskning om åtgärder och metoder för att hjälpa barn och unga i utsatta situationer skall analyseras. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 2005.

Handbok om vårdnad, boende och umgänge

Omkring 50 000 barn berörs årligen av att deras föräldrar separerar. I cirka en tiondel av separationerna avgörs frågor om vårdnad, boende och umgänge i domstol. Till hjälp för det familjerättsliga arbetet inom socialtjänsten har Socialstyrelsen tagit fram handboken Vårdnad, boende och

Öppenvård för ungdomar

Socialtjänsten skall utreda och vid behov besluta om och genomföra olika öppenvårdsinsatser och i vissa fall placering utanför det egna hemmet för flickor och pojkar som genom anmälan eller ansökan kommer till socialtjänstens kännedom. Den 1 november 2003 hade cirka 28 000 barn och unga beslut om minst en behovsprövad öppenvårdsinsats. Av dessa var cirka 55 procent pojkar och 45 procent flickor, en fördelning som inte ändrats under perioden 2000 till 2003. Det är vanligast att ha öppenvårdsinsats i åldersgruppen 13–17 år.

Under perioden 1994–2003 har ökningen av andelen barn och unga med vård (den 1 november) varit likartad för såväl SoL-vård som LVU-vård med ett par procents ökning per år. Kommunerna har, enligt Socialstyrelsen, tydligt prioriterat barn- och ungdomsvård i sina ekonomiska satsningar. Utbudet av öppna insatser, såväl behovsprövade öppenvårdsprogram som fritt tillgängliga alternativ, har förstärkts för att möta behov bland barn och unga och deras familjer.

Fortsatt utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården

Länsstyrelserna påpekar att det fortfarande är svårt att rekrytera personal till den sociala barn- och ungdomsvården i vissa delar av landet. Många anmälningar leder inte till utredning. Antalet kontakter som tas vid förhandsbedömningen av anmälningar har ökat, vilket ofta leder till att barnets behov inte utreds samtidigt som det finns svårigheter att hålla utredningstiden om fyra månader. Barn som lever i komplicerade vårdnadstvister får inte tillräckligt stöd och socialtjänsten har svårt att skilja på socialtjänstutredning och familjerättsutredning när dessa handläggs parallellt. Positiva tendenser är att flera länsstyrelser uppger att medvetenheten om barnperspektivet har ökat och att det fått en mer framträdande roll i utredningarna. Barn till missbrukare synliggörs i allt högre grad i samband med att föräldrars missbruk utreds.

När det handlar om insatser för flickor och pojkar som far illa är samverkan mellan alla inblandade aktörer oerhört viktig. Socialstyrelsen fick år 2003 i uppdrag att i samverkan med Rikspolisstyrelsen och Mynligheten för skolutveckling ta fram en övergripande strategi för samverkan i frågor som rör barn som far illa. Uppdraget redovisades i oktober 2004 och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Regeringen tillsatte i juni 2003 en parlamentarisk kommitté (S 2003:06, dir. 2003:76) om en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Kommittén skall genomföra en samlad analys av mål, innehåll, resultat och organisation av den sociala barn- och ungdomsvården och föreslå eventuella förändringar inom dessa områden samt ange hur kompetens och kvalitet skall bibehållas och utvecklas. Uppdraget skall redovisas den 1 oktober 2005 och avses utgöra ett underlag för en framtida handlingsplan.

Socialstyrelsen har utarbetat föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende (SOSFS 2003:20). Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag lämnat förslag till vilken kunskap och information som behövs för att kunna följa utvecklingen av vården vid hem för vård eller boende. Förslaget bereds i Regeringskansliet.

För att ytterligare stärka skyddet av flickor och pojkar som vårdas i hem för vård eller boende beslutade regeringen den 17 juni 2004 att tillkalla en särskild utredare (S 2004:05, dir. 2004:83) med uppdrag att överväga om det finns behov av att införa bestämmelser om obligatorisk registerkontroll av den som man avser anställa i hem för vård eller boende där man tar emot barn och unga. Uppdraget skall redovisas den 30 juni 2005.

8.1.2 Insatser inom den statligt bedrivna ungdomsvården

Utveckling av den statligt bedrivna ungdomsvården

För att ytterligare kunna höja kvaliteten på den vård som Statens institutionsstyrelse erbjuder och därmed förbättra resultatet av denna vård krävs bl.a. att vårdkedjan både inom och utanför Statens institutionsstyrelse effektiviseras. Den statligt bedrivna ungdomsvården skall i ökad utsträckning utgå från kunskap och beprövad erfarenhet. Det ställer krav på bl.a. Statens institutionsstyrelses styrning av verksamheten, på kompetens- och metodutveckling samt på utveckling av mått för mål- och resultatbedömning inom vården. Hit hör även det forsknings- och utvecklingsarbete som Statens institutionsstyrelse bedriver. För budgetåret 2005 har Statens institutionsstyrelse tilldelats ett anslag på 754,7 miljoner kronor (18:2, utgiftsområde 9).

Vård vid särskilda ungdomshem

Under år 2003 hade Statens institutionsstyrelse 35 särskilda ungdomshem i drift. Antalet fastställda platser avsedda för ungdomsvård var 636 den 31 december 2003. Det totala antalet enskilda ungdomar som togs in under år 2003 var 997, varav 650 pojkar och 347 flickor. Det genomsnittliga antalet intagna år 2003 var 548. Väntetiderna för de ungdomar som togs in med stöd av lagen om vård av unga (LVU) minskade avsevärt under året. Nästan tre fjärdedelar av ungdomarna placerades omgående jämfört med 60 procent föregående år. Platstillgången var bättre för pojkarna än för flickorna, som i större omfattning fick vänta på plats.

Det totala antalet platser inom ungdomsvården var relativt oförändrat. Antalet fastställda platser för sluten ungdomsvård den 31 december 2003 var 75, jämfört med 74 platser den 31 december 2002. Närhetsprincipen tillgodosågs i ungefär lika stor omfattning som året innan. Pojkarna placerades i enlighet med närhetsprincipen i något större omfattning än flickorna.

Ett arbete för att utveckla vårdinnehållet för de korttidsdömda pågick under året vid samtliga institutioner med särskilda platser för sluten ungdomsvård. Statens institutionsstyrelse har utfört en särskild undersökning för att bedöma vilka insatser som personer dömda till sluten ungdomsvård erhållit under verkställigheten. Undersökningen visar att socialtjänsten allt för sällan deltar i den initiala planeringen av vården utan först vid planeringen av utslussningen eller inför frigivningen.

8.2 Insatser för barn och unga inom rättsväsendet

En av huvuduppgifterna för kriminalpolitiken är att förhindra att barn och unga hamnar i kriminalitet eller utsätts för brott. Ungdomarna är på många sätt nyckeln till samhällets möjligheter att på lång sikt minska den totala brottsligheten. Om nyrekryteringen till kriminalitet minskar kommer också den totala brottsligheten på sikt att minska. Det kräver tidiga insatser för unga som nyligen börjat begå brott, men också kraftfulla åtgärder för dem som redan utvecklat en kriminell livsstil. Insatser krävs för att stödja familjer med otillräckliga sociala och ekonomiska resurser och en bra skola för alla. Det är också viktigt med en ambitiös integrationspolitik, låg arbetslöshet bland ungdomar och att vidta åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket. Samarbetet mellan alla inblandade myndigheter måste också fungera smidigt.

Ungdomar som riskerar att återfalla i brott visar ofta tidiga tecken på destruktiva beteenden. När ungdomar begår brott är det viktigt att samhället reagerar snabbt och tydligt med insatser för att minska riskerna för fortsatt brottslighet. Ungdomar som utsatts för brott bör också få ett bättre stöd.

8.2.1 Insatser för att förebygga brott bland barn och unga

Det lokala brottsförebyggande arbetet är särskilt betydelsefullt när det handlar om barn och ungdomar. Ungdomar begår ofta brott där de bor och tillsammans med andra som bor i närheten eller går i samma skola. Det är på lokal nivå man har möjlighet att tidigt se problem, att snabbt ingripa och därmed har de bästa chanserna att förebygga att unga begår brott eller återfaller i brott. De flesta lokala brottsförebyggande råd ute i landets kommuner eller stadsdelar vidtar åtgärder med inriktning på ungdomar.

För att barnperspektivet skall få genomslag i det brottsförebyggande arbetet har majoriteten av polismyndigheterna vidareutvecklat sin samverkan med andra myndigheter och aktörer i samhället, utbildat personalen och tydliggjort barnperspektivet i strategier och handlingsplaner.

Brottsförebyggande arbete inom polisen

Antalet ungdomar misstänkta för brott per 1 000 ungdomar har ökat något under år 2003. Enligt Rikspolisstyrelsen är resursinsatsen för det

brottsförebyggande arbetet mot ungdomar drygt 200 000 timmar eller 136 årsarbetskrafter. Resursinsatsen utgör 6,9 procent av det brottsförebyggande arbetet och kostnaden har uppgått till 107 miljoner kronor. Det är troligt att resursinsatsen har varit ännu större eftersom riktade insatser mot olika brottstyper även kan omfatta ungdomar utan att dessa särredovisas.

Rikspolisstyrelsen gör den samlade bedömningen att det brottsförebyggande arbetet inom området delvis har utvecklats positivt. Bedömningen grundas bl.a. på att det inrättats ungdomsenheter vid flera polismyndigheter som kunnat inrikta sig på ungdomar i riskzon och ungdomsbrottslighet. Det har också skett en ökad samverkan med andra aktörer och det har genomförts ett antal riktade åtgärder mot ungdomar. Polismyndigheterna har genomfört utbildningar av olika slag samt utvecklat sin samverkan med socialtjänsten och den egna myndighetens kriminalunderrättelsetjänst. Genom polisens kartläggning av ungdomsgrupper som gör sig skyldiga till upprepad brottslighet får samverkande myndigheter kunskaper om lokala företeelser som är värdefulla i arbetet med ungdomarna. Det kanske viktigaste syftet med kartläggningen är att identifiera de ungdomar som gör sig skyldiga till s.k. strategiska brott, dvs. brott som kommer tidigt i en kriminell karriär och som indikerar att en person i framtiden kommer att göra sig skyldig till brott av en viss omfattning. Vid några polismyndigheter, t.ex. Polismyndigheten i Stockholms län, har personal från socialtjänsten samlokaliseras med polisen.

Åtgärder mot klotter och annan skadegörelse

Skadegörelse är en typ av brottslighet som ökat och som till stor del, i vart fall när det gäller klotterbrott, begås av ungdomar. Riksdagen har beslutat, i enlighet med regeringens förslag i propositionen Åtgärder mot klotter och annan skadegörelse (prop. 2002/03:138), om skärpningar av den straffrättsliga lagstiftningen. Bland annat har straffmaximum för skadegörelse av normalgraden höjts till fängelse i ett år. Dessutom har försök till skadegörelse straffbelagts. För grov skadegörelse kan i dag fängelse i upp till fyra år dömas ut. Polisen ges också möjlighet till kroppsvisitering i brottsförebyggande syfte.

Brottsförebyggande rådet har redovisat ett regeringsuppdrag där man kartlagt omfattningen av klotter och inventerat de förebyggande åtgärder som vidtas på detta område. Här konstateras att klottrare inte är någon enhetlig grupp och att det därför behövs olika former av insatser för att komma åt problemet. Ett flertal brottsförebyggande åtgärder mot klotter genomförs i landets kommuner, men det saknas ofta övergripande handlingsplaner och långsiktiga strategier för arbetet. Brottsförebyggande rådet presenterade nyligen en idéskrift för att öka kunskapen om hur man kan arbeta klotterförebyggande på lokal nivå (Idéskrift 13 Klotterförebyggande åtgärder).

Regeringen har gett Brottsförebyggande rådet i uppdrag att ta fram ett handledningsmaterial om rätt och fel, etik och moral för lärare och elever i de lägre årskurserna och i samråd med Myndigheten för skolutveckling sprida materialet (Ju 2005/405/KRIM). Inom ramen för uppdraget skall Brottsförebyggande rådet erbjuda och genomföra utbildningsinsatser för lärare som kan tänkas använda materialet.

Ungdomar i riskmiljöer (Utgiftsområde 17, Ungdomspolitik)

Regeringen bedömer att förebyggande arbete bland ungdomar i riskmiljöer är av särskild vikt. Av denna anledning har regeringen för avsikt att under åren 2006 och 2007 ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att stödja utvecklingen av kommunernas öppna fritidsverksamheter bland ungdomar i riskmiljöer samt stödja framgångsrika verksamheter som bedrivs av ideella aktörer. Vidare kommer en satsning att genomföras med syftet att stimulera utveckling av drogfria ungdomslokaler i utsatta områden. Ungdomsstyrelsen skall ansvara för genomförandet av satsningarna och regeringen tillför för detta ändamål 40 miljoner kronor år 2006 och 85 miljoner kronor år 2007. Ungdomsstyrelsen skall även få i uppdrag att genomföra samhällsekonomiska analyser av förebyggande verksamheter bland ungdomar.

8.2.2 Insatser för unga lagöverträdare

Under år 2003 presenterade Brottsförebyggande rådet en rapport om brottsligheten och andra problembeteenden bland ungdomar i årskurs nio (BRÅ-rapport 2003:5). Undersökningen baseras på klassrumsenkäter och har upprepats vartannat år sedan 1995. Av undersökningen framgår att andelen niondeklassare som begått brott har minskat sedan 1995. Undersökningen visar att brottsligheten har minskat något mer bland gynnade än bland mindre gynnade ungdomar. Det är dock relativt vanligt att niondeklassare någon gång begått någon typ av stöld som t.ex. snatteri. Pojkar begår oftare brott än flickor. Utsatthet för stöldbrott är vanligare än utsatthet för våldsbrottslighet.

Påföljdssystemet för unga lagöverträdare

När ungdomar begår brott, måste samhället reagera snabbt och tydligt med insatser för att minska riskerna för fortsatt brottslighet. Det ställer särskilda krav på hur påföljdssystemet för unga lagöverträdare skall vara utformat. Det är viktigt att påföljdssystemet för unga är tydligt och pedagogiskt så att ungdomar inte stöts bort och deras framtida möjligheter i samhället därmed försämras. För att se över denna fråga tillsatte regeringen i augusti 2002 en utredning, Ungdomsbrottsutredningen (Ju 2002:14), som redovisade sitt uppdrag i december 2004 i betänkandet Ingripanden mot unga lagöverträdare (SOU 2004:122). Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Sedan juni 2002 finns lagen om medling (2002:445) som sker i kommunal eller statlig regi. Medlingen kan äga rum i alla stadier av rättsprocessen och är frivillig. Syftet med medling är främst att gärningsmannen skall få ökad insikt om brottet och dess konsekvenser och att brottsoffret ges möjlighet att bearbeta sina upplevelser av brottet. Medlingen kan också leda till någon form av avtal mellan parterna, som exempelvis reglerar ersättning till brottsoffret. Regeringens målsättning är att medling skall finnas i hela landet. På regeringens uppdrag arbetar därför Brottsförebyggande rådet för att stimulera medlingsverksamheten, dels genom ekonomiskt stöd, dels genom utbildning och metodutveckling.

8.2.3 Insatser för barn och unga som brottsoffer

En betydande del av brottsligheten drabbar försvarslösa eller annars utsatta personer. Dit hör bl.a. våld mot barn. Barn och unga är i många fall utsatta, inte bara som direkta brottsoffer, utan också genom att de blir vittnen till att deras mödrar utsätts för våld. Därför är insatser för utsatta kvinnor också ett sätt att ge barn och unga det stöd som de behöver. Omkring hälften av polismyndigheterna har fortsatt att utbilda eller informera personalen om vad som särskilt gäller för händelser där barn är inblandade. En annan åtgärd är att ha enheter och särskilt utbildad personal som handlägger ärenden där barn direkt eller indirekt finns med. I denna typ av ärenden krävs särskild sakkunskap. Polisen och Åklagarmyndigheten har därför genomfört satsningar på särskilda samarbetsprojekt och familjevåldsenheter. Detta har ökat kunskapen hos polis och åklagare om barnets rättigheter och behov.

Det bedrivs ett aktivt arbete för att bekämpa våld mot barn. Såväl inom polisens brottsförebyggande arbete som inom den brottsutredande verksamheten har det under de senaste åren skett en positiv utveckling när det gäller bl.a. kompetens och arbetsmetoder. Fortfarande klaras dock för få brott upp. Polisen och Åklagarmyndigheten måste därför ytterligare intensifiera sina satsningar inom dessa brottstyper.

Polisens insatser när det gäller våld mot barn

Inom området våld mot barn har polisens förmåga utvecklats att förhindra upprepade utsatthet för t.ex. de kvinnor som är offer för våld av en närstående. När det gäller våld mot barn är det dock angeläget att samverka med socialtjänsten utvecklas ytterligare så att det finns kännedom och inarbetade rutiner för t.ex. anmälan till socialtjänsten hos den personal som först anländer till en brottsplats där barn är närvarande. Antalet anmälda fall av misshandel mot barn har fortsatt att öka. År 2003 var ökningen för barn under sju år 16,5 procent och för barn över sju år 2,5 procent. I genomsnitt för barn under och över sju år var ökningen 4,5 procent. Resursinsatsen för arbetet inom områdena har utgjort knappt 50 000 timmar och kostnaden uppgår till nästan 26 miljoner kronor.

Beträffande brottstypen våld mot barn har antalet ärenden hos polisen ökat med 5 procent sedan år 2002 och med hela 12 procent jämfört med år 2001. Det finns dock stora skillnader mellan polismyndigheterna, allt från en minskning med 37 procent till en ökning med 51 procent jämfört med år 2002. Däremot har andelen ärenden rörande våld mot barn av det totala antalet våldsbrottsärenden inte ökat mer än marginellt. Medelgenomströmningstiderna varierade mellan myndigheterna mellan 60 och 109 dagar och variationerna i mediangenomströmningstider var 24 till 79 dagar. Rikspolisstyrelsen har inte redovisat några förklaringar till de stora skillnaderna.

Åklagarväsendets insatser när det gäller våld mot barn

Riksåklagaren ställde för år 2004 krav på att åklagarmyndigheterna skulle beakta barnperspektivet i verksamheten utifrån FN:s barnkonventions bestämmelser och intentioner. Information och utbildning i barnkonventionens innehåll har under år 2004 skett vid myndigheter och kammare, i flera fall tillsammans med polisen. Åklagarmyndigheten har angett att barnperspektivet har beaktats bl.a. genom att ärenden med barn eller ungdomar handlagts skyndsamt, att man vid förhör använt de rättsliga möjligheter som finns för barnets bästa och att man tillsett att särskild företrädare förordnats inför domstolsförhandling.

Åklagarmyndigheten har under flera år gjort stora ansträngningar för att förbättra den brottutredande verksamheten vid brott där barn är målsägande. Som tidigare angetts har polis och åklagare på flera håll i landet fördjupat sitt samarbete och inrättat familjvårdsenheter. Vid dessa enheter handläggs enbart vålds- och sexualbrott inom nära relationer. Detta har lett till en ökad specialisering och kompetens hos åklagarna samt en bättre samverkan med bl.a. socialtjänsten.

Antalet inkomna brottsmisstankar till åklagarorganisationen avseende brottstypen våld mot barn ökade år 2004 med 7,5 procent, från cirka 4 000 år 2003 till cirka 4 300. Lagföringsandelen avseende samtliga avslutade brottsmisstankar om våld mot barn var 22 procent och den genomsnittliga genomströmningstiden var 26 dagar.

Vad gäller brottstypen sexualbrott mot barn var lagföringsandelen oförändrad i förhållande till 2003, dvs. 28 procent. Under år 2004 har åklagarorganisationen fortsatt den satsning som inleddes år 2003 i syfte att förbättra kvaliteten i dessa utredningar och öka lagföringen. År 2004 har Riksåklagaren bl.a. anordnat specialistseminarier på området. Åklagarmyndigheternas tillsynsarbete har i stor utsträckning inriktats på handläggningen av ärenden rörande sexualbrott mot barn.

Vid årsskiftet 2004/05 genomgick åklagarväsendet en organisationsförändring. Denna innebar att den tidigare centrala förvaltningsmyndigheten Riksåklagaren och de sex regionala åklagarmyndigheterna inom åklagarorganisationen slogs samman till en myndighet – Åklagarmyndigheten. I samband med reformen har fyra utvecklingscenter för särskilda brottstyper inrättats. Ett av dessa har ansvar för bl.a. vålds- och sexualbrott. Denna reform kommer att möjliggöra ännu större kraftsamlingar på området.

I departementspromemorian *Barnen i brottets skugga* (Ds 2004:56) presenteras en rad olika åtgärder för att öka skyddet för barn som drabbas av brott och för att förebygga att barn och ungdomar dras in i kriminalitet. I promemorian föreslås bl.a. att barn som bevittnar våld i hemmet skall ges rätt till brottsskadeersättning från staten. Det föreslås också att socialtjänstens ansvar för dessa barn skall tydliggöras och att barnen skall betraktas som offer för brott. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

Regeringen har gett Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans medverka till etablering av försöksverksamheter med samverkan under gemensamt tak vid utredningar kring barn som misstänks vara utsatta för allvarliga brott som t.ex. sexuella övergrepp och misshandel (Ju 2005/1181/KRIM).

En ny sexualbrottslagstiftning

Riksdagen har nyligen, i enlighet med regeringens förslag i propositionen *En ny sexualbrottslagstiftning* (prop. 2004/05:45), beslutat om en reformerad sexualbrottslagstiftning. Förslagen syftar bl.a. till att lyfta fram och ytterligare förstärka skyddet för barn och ungdomar mot att utsättas för sexuella kränkningar. För att särskilt markera allvaret i sexualbrott som riktar sig mot barn införs det särskilda straffbestämmelser om bl.a. våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn. Lagändringarna träder i kraft den 1 april 2005.

Förbättrat skydd för barn genom besöksförbud

Regeringen har givit Brottsförebyggande rådet i uppdrag att under en treårsperiod genomföra en utvärdering av tillämpningen av besöksförbudslagstiftningen där lagändringar trädde i kraft den 1 september 2003. I uppdraget ingår bl.a. att belysa hur barnets skydd och säkerhet beaktas vid tillämpningen och i vilken utsträckning besöksförbud utfärdas för att skydda barn från hot eller våld.

8.3 Övriga insatser till skydd för barnet

Insatser mot hedersrelaterat våld (Utgiftsområde 8, Integrationspolitik, Utgiftsområde 4, Rättsväsendet)

Hedersrelaterat våld är sådant våld som av förövaren motiveras med att familjens eller släktens heder har kränkts och måste återupprättas och att detta hederstänkande är en del av familjens kultur eller tradition. Våldet är ofta sanktionerat av familjen, släkten eller det omgivande samhället. Det drabbar inte bara flickor och unga kvinnor, även pojkar och unga män kan vara utsatta på grund av sin sexuella läggning.

I juni 2004 beviljade regeringen länsstyrelserna 34,5 miljoner kronor till fortsatta insatser för bl.a. skyddat boende, utbildning, attitydpåverkande arbete, samordning och utarbetande av handlingsplaner. Social-

styrelsen skall lämna en samlad lägesrapport om länsstyrelsernas insatser till regeringen i mars 2005. Likaså har Socialstyrelsen haft regeringens uppdrag att utreda hur ett nationellt konsultativt stöd kan utformas till dem som kommer i kontakt med hotade ungdomar.

I december 2004 anordnade regeringen en internationell konferens med titeln Combating Patriarchal Violence against Women – Focusing on Violence in the Name of Honour. I konferensen deltog såväl företrädare för olika stater som internationella organ, myndigheter och frivilliga organisationer. Avsikten med konferensen var att tjäna som ett forum för dialog, erfarenhetsutbyte och inspiration för fortsatta initiativ mot våld mot kvinnor.

För åren 2005–2006 har regeringen avsatt 100 miljoner kronor för fortsatta insatser för skyddat boende, attitydpåverkande arbete m.m. för ungdomar som hotas av sina anhöriga av hedersrelaterade orsaker. Hela satsningen omfattar 180 miljoner kronor för perioden 2003–2007.

9 Asylsökande barns rätt till skydd

Enligt artikel 22 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) skall staten vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att ett barn som söker flyktingstatus eller anses som flykting i enlighet med internationell eller nationell rätt erhåller lämpligt skydd och humanitärt bistånd vid åtnjutande av de tillämpliga rättigheter som anges i barnkonventionen och i andra internationella instrument rörande mänskliga rättigheter eller humanitär rätt. Staten skall också skydda och bistå flyktingbarn och spåra föräldrar eller andra familjemedlemmar så att de kan återförenas med sin familj. Om föräldrar eller andra familjemedlemmar inte kan påträffas, skall barnet ges samma skydd som varje annat barn som varaktigt eller tillfälligt berövats sin familjemiljö av något skäl.

Under år 2004 sökte 23 161 personer asyl i Sverige. Antalet familjer med barn var drygt 2 500. Av de asylsökande var 8 345 barn (36 procent) och av dessa var 388 barn som kommit till Sverige utan medföljande legal vårdnadshavare eller som efter ankomsten lämnats utan sådan företrädare, s.k. ensamkommande barn.

I följande avsnitt redovisas insatser för asylsökande barn inom ramen för migrationspolitiken (utgiftsområde 8) och integrationspolitiken (utgiftsområde 8).

9.1 Insatser för asylsökande barn

Insatser för ett ökat barnperspektiv i asylprocessen

Inom migrationspolitiken skall särskild hänsyn tas till barn i asylprocessen. Enligt utlänningslagen (1989:529) skall i fall som rör ett barn särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver. Vidare skall vid frågor om tillstånd enligt denna lag, om det inte är olämpligt, klargöras vad barn som berörs av ett beslut i ärendet har att anföra och det skall tas den hänsyn till det anförda som barnets ålder och mognad motiverar.

I regeringens strävan att få till stånd en så effektiv och rättssäker handläggning som möjligt hos Migrationsverket, framför allt av asylärenden, fick verket den 15 januari 2004 i uppdrag att utveckla arbetet inom ett antal områden. Det gäller t.ex. arbetssättet vid asylutredningar, utredningar av barns asylskäl och länderinformation. I uppdraget anges också att den utbildning i barnfrågor som pågick under år 2003 skall fortsätta så att särskild barnkompetens skall finnas på samtliga enheter som utreder barns asylärenden. Migrationsverket skall också vidta åtgärder för att säkerställa att barn kommer till tals och att deras situation redovisas i ärendena. Efter ett medgivande från vårdnadshavaren skall alla barn ges möjlighet att komma till tals i utredningen.

Enligt Migrationsverkets regleringsbrev för år 2005 skall verket redovisa hur arbetet med barnkonsekvensanalyser fortskrider. Verket skall vidare redovisa hur ovannämnda utbildning har genomförts och vilka effekter den samtalsguide som utarbetats har fått för asylsökande barns möjlighet att komma till tals. I Migrationsverkets interna utbildningsprogram ingår en grundläggande utbildning om barnkonventionen som är obligatorisk för alla anställda.

Migrationsverket har tagit fram en handlingsplan för hur återvändandearbetet skall utvecklas och effektiviseras och ett antal åtgärder har påbörjats. Åtgärderna syftar bl.a. till att ta fram enhetliga rutiner och säkerställa uppföljning av återvändandearrenden. Utbildningar av personal som samtalar med den sökande om återvändande har genomförts. Barnperspektivet i återvändandearbetet har uppmärksammats och det finns inom Migrationsverket en samordningsgrupp för barnfrågor i återvändandet. Denna grupp har till uppgift är att ge stöd åt handläggarna i deras arbete med återvändande när barn är berörda. Handläggare utbildas i samtalsmetodik med inriktning mot utredning med barn.

Utlänningsnämnden har i 2005 års regleringsbrev ålagt att redovisa hur arbetet med att integrera barnkonventionen fortgår.

Mottagande av asylsökande barn och deras familjer

Flera av Migrationsverkets mottagningsenheter har utvecklat sitt stöd till föräldrar och barn. Exempelvis har arbetet med att identifiera barn med särskilt behov av stöd utvecklats liksom former för att stödja föräldrarna i sin roll under tiden familjen väntar på besked. När det gäller ensamkommande barn har kvaliteten på arbetet hos Migrationsverkets barn- och ungdomsenheter förbättrats. Migrationsverket har bl.a. förtydligat kraven på verksamhetens innehåll och infört föreskrifter om inspektioner av verksamheten. Vid årsskiftet 2004/05 fanns 14 barn- och ungdomsenheter och kostnaden under år 2004 uppgick till 181 miljoner kronor.

Samordnare för barn i asylprocessen med uppgivenhetsyndrom

Regeringen bemyndigade den 2 september 2004 migrationsministern att tillkalla en samordnare för barn som i asylprocessen uppvisar svåra stressreaktioner i form av stark uppgivenhet (UD 2004:06, dir. 2004:115). Samordnaren skall kartlägga och analysera förekomsten av asylsökande barn med svåra stressreaktioner som uppgivenhet, av-

skärmning och regressiva symtom. Även internationella erfarenheter skall beaktas. Tillsammans med berörda aktörer inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, skolan och den statliga myndigheten m.fl. skall samordnaren utveckla metoder för att uppmärksamma och möta barn i riskzonen och genom förebyggande insatser förhindra att barn utvecklar svåra stressreaktioner. I uppdraget ingår att i samspel med berörda aktörer stimulera till en utveckling av samarbetsformer och rutiner samt främja utbyte av kunskap och erfarenhet mellan aktörerna. Den nationella samordnaren skall fortlöpande informera regeringen om sitt arbete och kan därvid lyfta fram eventuella förslag på ytterligare åtgärder som bör vidtas inom asylprocessen. Samordnaren skall redovisa sitt uppdrag i en slutrapport senast den 31 december 2006.

Asylsökande barns skolgång

Den 30 april 2004 lämnade Statskontoret på regeringens uppdrag en rapport om asylsökande barns skolgång. Rapporten visar bl.a. att många kommuner erbjuder asylsökande barn för få utbildningstimmar och att innehållet i utbildningen har brister. Rapporten bereds i Regeringskansliet.

Hälso- och sjukvård

I enlighet med en överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet beslutade regeringen i mars 2000 att barn som fått avslag på asylansökan och som hålls gömda inför verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut skall tillförsäkras hälso- och sjukvård enligt samma grunder som asylsökande barn. Statlig ersättning lämnas till landstingen för hälso- och sjukvård samt tandvård. Detta innebär att barnen får samma vård som barn bosatta i landet, vilket även inkluderar psykologisk och psykiatrisk vård.

Sedan den 1 januari 2005 får behandling av förälder ingå i den ersättningsberättigande vården, om det bedöms nödvändigt för det asylsökande barnets vård inom barn- och ungdomspsykiatri.

Insatser för asylsökande barn inom Europeiska flyktingfonden

Under år 2003 pågick sju projekt med inriktning på asylsökande barn och flyktingar inom ramen för den Europeiska flyktingfonden. Ett av de sex projekt som inleddes år 2004 är projektet Kommunanpassad metodik för samtal med asylsökande barn som syftar till att sprida metodik och erfarenheter till kommuner i Stockholms län så att gemensam samtalsmetodik tillämpas. Ett annat projekt som inleddes år 2004 är Utbildning för gode män för ensamkommande barn.

9.2 Insatser för ensamkommande asylsökande barn

Regeringen fortsätter arbetet med att förbättra mottagandet av ensamkommande barn. I dag bor barnen främst i släktingars hem och i Migra-

tionsverkets gruppboenden för barn. Kvaliteten på gruppboendena har förbättrats betydligt. Framför allt har personaltätheten ökat och boendet är separat beläget från provningsverksamheten. En arbetsgrupp inom Regeringskansliet har berett frågan om mottagandet av ensamkommande barn med syfte att förbättra mottagandet. I departementspromemorian (Ds 2004:54) Mottagande av barn från annat land som kommer till Sverige utan medföljande legal vårdnadshavare (s.k. ensamkommande barn), föreslår arbetsgruppen att mottagandet förändras så att Migrationsverket har ett övergripande ansvar för barnens boende men att avtalskommuner huvudsakligen anordnar och ansvarar för boendet. Promemorian remissbehandlas för närvarande.

Under år 2003 sökte 58 barn utan medföljande legal vårdnadshavare om uppehållstillstånd på andra grunder än asyl. Totalt ansökte 2 430 barn om att få flytta till Sverige antingen till någon eller bägge föräldrarna eller till någon annan än en förälder. Sammanlagt 28 föräldrar ansökte om att få återförenas med sina barn bosatta i Sverige.

Handläggningstider

Regeringen införde år 2003 ett mål på tre månader för handläggningstiden hos Migrationsverket avseende ensamkommande barn. År 2004 ansökte 388 barn utan legal vårdnadshavare asyl i Sverige. Årsskiftet 2004/05 hade Migrationsverket 119 öppna ärenden varav 39 ärenden var äldre än tre månader. Vid utgången av år 2003 var 102 ärenden äldre än sex månader. Vid utgången av år 2004 var motsvarande siffra 14. Migrationsverket bedömer att verket under år 2005 kommer att uppnå målsättningen att inga ärenden skall vara äldre än tre månader. Vid utgången av december 2004 var 360 ensamkommande barn inskrivna i Migrationsverkets mottagandesystem, varav 26 med uppehållstillstånd.

Beslut om avvisning eller utvisning av ensamkommande barn

När det gäller avvisning eller utvisning av ensamkommande barn är målet att beslut skall fattas inom tre månader. Vid ingången av år 2004 hade Utlänningsnämnden 349 öppna ärenden avseende ensamkommande barn och under året inkom 170 nya ärenden, en ökning med 59 ärenden (53 procent) jämfört med året innan. Utlänningsnämnden handlägger dessa ärenden med förtur. Under år 2004 avgjorde Utlänningsnämnden 143 ärenden, varav 19 ärenden bifölls. I 83 ärenden (58 procent) har beslut fattats inom tre månader.

God man för ensamkommande flyktingbarn

Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare har i juni 2003 lämnat ett delbetänkande, God man för ensamkommande flyktingbarn (SOU 2003:51). I betänkandet föreslås bl.a. att det genom särskild lagstiftning skapas möjlighet för överförmyndaren att förordna god man med utökade befogenheter jämfört med nuvarande lagstiftning. Betänkandet har remissbehandlats. Regeringen har för avsikt att lämna en proposition till riksdagen i mars 2005.

Europeiska unionens råd antog den 29 april 2004 direktiv 2004/83/EG om miniminormer för när medborgare i tredje land och statslösa personer skall betraktas som flyktingar, eller som av andra skäl behöver internationellt skydd (EUT L 304, 30.9.2004, s. 12). I det s.k. skyddsgrundsdirektivet, som skall vara genomfört i Sverige senast den 10 oktober 2006, tas bl.a. upp att medlemsstaterna skall spåra ensamkommande barns föräldrar så snabbt som möjligt. I den utredning (UD 2004:05, dir. 2004:114) som tillsatts med uppdrag att ta ställning till hur direktivet skall genomföras i svensk rätt uppmärksammas bl.a. att myndigheternas ansvar för sådan efterforskning synes behöva förtydligas.

Med anledning av det s.k. mottagandedirektivet (2003/9/EG) har i februari 2005 i Förordning (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. införts bestämmelser om att ensamkommande asylsökande barn m.fl. skall erbjudas boende som är lämpligt för barn och att byte av boende skall ske så sällan som möjligt. Vidare har införts en bestämmelse om att Migrationsverket så snart som möjligt skall efterspåra barnets familjemedlemmar.

9.3 Flyktingmottagande och introduktion

Under år 2004 bosatte sig 18 900 personer i landets kommuner inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet. Detta är cirka 3 200 personer färre jämfört med år 2003. Av dem som togs emot i kommunerna var 42 procent barn under 18 år.

Utredningen om flyktingmottagande och introduktion överlämnade i september 2003 sitt betänkande Etablering i Sverige (SOU 2003:75). Betänkandet har remissbehandlats. Sammantaget visar uppföljningarna att introduktionen brister i måluppfyllelse och att kommunernas kostnader för försörjningsstödet ökar. Resultaten visar vidare på att kvinnor, barn och ungdomar får en sämre introduktion än män.

Barn och ungdomars villkor och hälsotillstånd behöver i högre grad än i dag uppmärksammas under introduktionen. På initiativ av Integrationsverket och Migrationsverket har en överenskommelse träffats mellan flera centrala myndigheter (Institutet för Psykosocial Medicin, Karolinska institutet, Riksförsäkringsverket, Myndigheten för skolutveckling, Statens folkhälsoinstitut, Svenska Kommunförbundet samt Landstingsförbundet) om en nationell samsyn kring hälsa och den första tiden i Sverige. I den rapport som myndigheterna tagit fram pekas flera angelägna förändringsområden ut, bl.a. bättre samverkan mellan hälso- och sjukvård och introduktionsverksamhet för att identifiera och åtgärda fysiska, psykiska och sociala riskfaktorer för ohälsa, förbättrad information till asylsökande och andra nyanlända om rätten till hälso- och sjukvård, förbättrat nyttjande av hälsoundersökning för asylsökande och andra nyanlända samt förbättrad mottagning av barn och ungdomar.

Myndigheten för skolutveckling och Integrationsverket har samverkat i ett uppdrag om skolsituationen för de barn som anländer till Sverige under de senare åren av grundskolan eller direkt till gymnasiet. Resultat av samarbetet har bl.a. publicerats i Myndigheten för skolutvecklings

10 Barnets rätt till kultur och fritid

Barnets rätt att få vara barn och barndomens egenvärde betonas särskilt i artikel 31 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Artikeln erkänner barnets rätt till vila och fritid, lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt barnets rätt att fritt delta i det kulturella livet.

Barnkonventionen erkänner också barnets rätt till information och massmediers roll. I artikel 17 erkänns barnets tillgång till medier samt rätt till information, samtidigt som vikten av att skydda barnet mot skadlig påverkan av medier framhålls.

Barn och ungdomar är landets flitigaste kulturkonsumenter och kulturutövare. Barn upp till 15 år är de som mest frekvent besöker en kulturinstitution, skriver något, läser en bok eller utövar en konstnärlig verksamhet. De ekonomiska resurser som samhället årligen satsar på kulturverksamhet med särskild inriktning på barn- och ungdomsgrupper kan uppskattas till cirka 4 miljarder kronor. Kommunerna svarar för huvuddelen av de samlade offentliga insatserna för barn- och ungdomskulturen. Musik, med musik- och kulturskolor, samt biblioteksområdet dominerar.

I detta kapitel redovisas insatser huvudsakligen inom ramen för kulturpolitiken (utgiftsområde 17) och idrottspolitiken (utgiftsområde 17).

10.1 Insatser för barn och unga inom kulturområdet

Barns och ungas rätt och möjlighet till deltagande i det kulturella och konstnärliga livet har varit en prioriterad fråga i den svenska kulturpolitiken sedan 1970-talet. Sedan 1996 års kulturproposition (prop. 1996/97:3) har målgruppen för flera av de statliga reformerna varit just barn och ungdom.

För att ytterligare stärka barn- och ungdomskulturens ställning har regeringen beslutat att under en treårsperiod anslå 20 miljoner kronor per år ur Allmänna Arvsfonden till barn- och ungdomskultur. Satsningen gäller fr.o.m. år 2004. Projekten skall syfta till att utveckla barns och ungdomars kulturengagemang och eget skapande. Regeringen har vidare tillsatt en aktionsgrupp för barnkultur (Ku 2004:07, dir. 2004:117) med uppdrag att ta initiativ till ett modellsamarbete med ett antal kommuner som etablerat föredömliga former för arbetet med barn och kultur. Gruppen skall ge förslag på framtida insatser för att stärka barnkulturens ställning och göra en kartläggning av barnkulturen i Sverige. Aktionsgruppen skall redovisa sitt uppdrag i en slutrapport i april 2006.

Regeringen har gett Statens kulturråd i uppdrag att särskilt värna om barn och ungdomars rätt till yttrandefrihet liksom deras rätt och möjlighet att delta i det kulturella och konstnärliga livet, till kulturupplevelser. Statens kulturråd har även regeringens uppdrag att stärka och vidareutveckla arbetet med kultur i skolan på nationell nivå.

Flera av de myndigheter och institutioner som omfattas av de kulturpolitiska målen har i regleringsbrev eller regeringsbeslut som mål och återrapporteringskrav att främja barn och unga.

10.1.1 Insatser för barn inom teater, dans och musik

Barn och ungdomar utgör nära 29 procent av publiken på landets offentligstödda teatrar. Av institutionsteatrarnas föreställningar var mer än en tredjedel barn- och ungdomsföreställningar, medan två tredjedelar av de fria teatergruppernas föreställningar vände sig till barn och ungdom. Riksteatern redovisar för år 2003 att 45 procent av teaterns nationella turnéer hade unga som målgrupp och att 38 procent av besökarna var under 26 år. Både institutionsteatrarna och de fria teatergrupperna erbjuder föreställningar som vänder sig till barn och ungdom. Regeringen har sedan år 1997 successivt utökat stödet till de fria grupperna. Detta stöd uppgick under år 2003 till cirka 100 miljoner kronor.

Musiken är för många barn och unga den viktigaste kulturformen, både genom eget utövande och genom lyssnande. De kommunala musik- och kulturskolorna når över 350 000 barn. De regionala och lokala orkesterinstitutionerna hade 93 000 besök på konserter för skolor/förskolor vilket motsvarar 18 procent av institutionernas totala publik. Drygt 12 procent av Svenska rikskonserterns anslag går till barn- och ungdomsverksamhet.

10.1.2 Insatser för barn inom litteraturen, läsandet och språket

Barnboken har en stark ställning i landet. Antalet lån av barnböcker vid de kommunala folkbiblioteken uppgick år 2003 till nästan 28 miljoner. Barnböcker är alltså den kategori av böcker som lånas ut mest. Barn- och ungdomsböcker svarade för 29 procent av bokförlagens utgivning och boken nådde under år 2003 dagligen 74 procent av småbarnen.

Den 1 januari 2003 sänktes mervärdesskatten på böcker och tidskrifter m.m. från 25 procent till 6 procent. Insatsen syftar till att öka läsandet i alla grupper.

Förbättrad tillgång till litteratur för barn och ungdomar

Genom bibliotekslagen och inköpsstödet till folk- och skolbibliotek har förutsättningarna för barns och ungdomars tillgång till litteratur väsentligt förbättrats. Distributionsstödet ger biblioteken gratis tillgång till den litteratur som får statligt utgivningsstöd. Kommunerna har dessutom sedan år 2001 möjlighet att utöka personalresurserna på skolbiblioteken genom att utnyttja statens stöd till personalförstärkning i skola och fritidshem.

Statligt stöd utgår också till verksamheten med En bok för alla AB, för utgivningen av kvalitetsböcker till lågt pris. Utgivningen är inriktad på skönlitteratur för vuxna, barn och ungdom, med en särskild betoning på de två sistnämnda målgrupperna.

Kommuner, förskolor, skolor, bibliotek, bokhandlar, ideella föreningar och andra sammanslutningar kan ansöka om statligt stöd för att främja läsning. Bidrag utgår i första hand till insatser bland barn och unga. Statens kulturråd ger därutöver ut en barnbokskatalog varje år i syfte att ge vägledning till vuxna om barn- och ungdomslitteratur och att väcka läslust.

Under år 2002 beslutade regering och riksdag att instifta ett årligt internationellt litteraturpris till Astrid Lindgrens minne för barn- och ungdomslitteratur. Litteraturpriset har till syfte att, såväl nationellt som internationellt, öka läsandet bland barn och stärka barnets rättigheter. Priset på 5 miljoner kronor delas årligen ut sedan år 2003.

10.1.3 Insatser för barn inom film

Filmen har en allt viktigare roll som kulturyttring för barn och ungdomar. Filmen har en given plats som läromedel och kan vara en utgångspunkt för samtal och inspirera till eget skapande.

Flera av de viktigaste stödformerna för filmproduktion har ett tydligt barn- och ungdomsperspektiv. Under år 2003 uppgick Stiftelsen Svenska Filminstitutets stöd till barnfilmsproduktion till nästan 20 miljoner kronor. En barn- och ungdomsfilmkonsulent värnar särskilt om barnfilmens ställning.

Den nya mediekulturen gör unga inte enbart till mottagare utan även till skapare. På filmområdet har regeringen gett unga möjligheter till eget skapande med film och andra medier för rörliga bilder genom inrättandet av ett särskilt stöd till regionala resurscentrum för film och video. Under år 2003 fick 19 sådana resurscentrum bidrag via Filminstitutet.

Filminstitutets satsning på skolbioverksamhet är ett annat exempel på en satsning på barns och ungas intresse för film. Under läsåret 2002/03 bedrevs skolbio i 175 av Sveriges 289 kommuner.

10.1.4 Insatser för barn inom museiområdet

Museerna har ökat sina satsningar för barn och ungdomar under senare år. År 2003 anordnades knappt 30 000 visningar med totalt 1,2 miljoner besök för skol- och förskolegrupper, vilket är samma resultat som år 2002. För Naturhistoriska Riksmuseet (inkl. Cosmonova) motsvarar barn från 5 till 18 år drygt 14 procent (cirka 100 000 besökare) av museets besökare. Vidare har Riksutställningar ökat andelen utställningar som producerades för barn under 12 år med drygt 20 procent. Skolans andel som arrangör har under år 2003 mer än tredubblats. Statens konstråd kommer att satsa särskilt på utsmyckningar i miljöer där barn och ungdomar vistas.

Gratis inträde på museer

Under år 2004 inleddes den första etappen av den fria entréreformen med gratis inträde på de tre statliga museerna Moderna museet, Arkitektur-

museet och Östasiatiska museet. Övriga berörda statliga museer omfattas av reformen fr.o.m. den 1 januari 2005. Fri entré på statliga museer gäller alla, inte minst barn och ungdomar. Reformen skall även möjliggöra satsningar på bl.a. pedagogik.

Museipedagogiska satsningar

Flertalet av de centrala museerna, exempelvis Moderna museet, Nationalmuseet och Livrustkammaren, arbetar med att vidareutveckla den uppskattade pedagogiska verksamheten riktad mot främst barn och ungdomar. Under perioden 2001–2003 genomfördes en särskild museipedagogisk satsning på sammanlagt 45 miljoner kronor på de regionala museerna samt de två centrala museiinstitutionerna Historiska museet och Nordiska museet. Regeringen avser att permanenta den museipedagogiska satsningen för de regionala museerna fr.o.m. den 1 juli 2005.

10.1.5 Konstområdesövergripande insatser för barn och unga

Nio tidsbegränsade nationella uppdrag har getts till vissa institutioner eller verksamheter som står för utveckling och förnyelse inom en konstriktning eller en verksamhetsform. Tre av dessa uppdrag rör direkt barn och ungdomar: barn- och ungdomsteater, ungdomskultur samt barnkulturforskning. Innehavare av dessa uppdrag har varit, eller är, Dalateatern, Gottsunda Teater, Cirkus Cirkör, Drömmarnas Hus, Kalmar museum, Jämtlands läns museum och Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund för Slöjdcirkus.

För att höja kvaliteten inom amatörkulturen och stimulera barns och ungas intresse för konst och kultur har ett statligt stöd för verksamhet med länskonstnärer införts. Länskonstnärerna skall sprida, stimulera och öka kunskapen om konst och kultur samt skapa fler möjligheter för barn och ungdomar att möta ett professionellt kulturliv och utveckla ett eget skapande bl.a. i skolan.

Ett särskilt stöd till att främja de nationella minoriteternas språk och kultur inrättades under år 2002. Stödet inrymmer allmänt kulturstöd med inriktning mot bl.a. barn och unga.

10.1.6 Övriga insatser inom kulturområdet

Kulturen inom ramen för storstadspolitiken

Kulturen har av flera storstadskommuner lyfts fram som en betydelsefull faktor för att nå de uppställda målen för de aktuella stadsdelarna och dess boende. Många av insatserna har varit inriktade främst på barn och ungdomar. Insatser för språk- och kunskapsutveckling i förskolor och skolor har varit viktiga och fått stort genomslag, liksom olika skol- och förskolesatsningar på teater, dans och musik. Cirkus Cirkör är ett exempel på nydanande verksamhet som etablerats i Alby, en förort i Botkyrka kommun. Cirkus Cirkör bedriver en omfattande verksamhet, bl.a. för barn och unga, men också en eftergymnasial utbildning som fr.o.m.

höstterminen 2005 blir en permanent del i Danshögskolan. Regeringen har beviljat Cirkus Cirkör 7 miljoner kronor för år 2004 och för våren 2005 för den eftergymnasiala utbildningen av "cirkuspiloter" inför inträdet i högskolan. Även de statliga kulturinstitutionernas reguljära verksamhet där den omfattar storstadspolitikens målsättningar inriktas ofta på barn och ungdomar.

Hemslöjd

Det ökande intresset för hemslöjd i hela landet, särskilt bland barn och ungdomar, har tagits till vara av Nämnden för hemslöjdsfrågor som vidareutvecklat särskilt riktade insatser till dessa grupper.

Råd för arkitektur, form och design

Regeringen har tillsatt ett råd för arkitektur, form och design. Rådet skall bl.a. inrikta sitt arbete på formgivningens betydelse för offentliga inomhus- och utomhusmiljöer där främst barn och ungdomar vistas.

10.2 Insatser för barn och unga inom medieområdet

Politikområdet mediepolitik omfattar dagspress, radio och television samt skydd av barn och ungdom från skadligt innehåll i massmedierna. Målen för politikområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadliga inslag i massmedierna.

Radio och TV i allmänhetens tjänst

I sin redovisning för år 2003 redovisar Sveriges Television bl.a. att det totala programutbudet har ökat kraftigt under året bl.a. genom att två nya digitala temakanaler, 24 och Barnkanalen, startats. Program riktade till barn och ungdomar prioriteras och utbudet ökade något under år 2003. Barn- och ungdomsredaktionerna har bl.a. ägnat ökad uppmärksamhet åt frågor om etnisk och kulturell mångfald såväl avseende ämne som medverkande och medarbetare.

I Sveriges Radios redovisning för år 2003 uppger företaget bl.a. att man under år 2003 har haft framgångsrika försök med nyhetsrapportering särskilt riktad till unga. Satsningar har också skett på ungdomsprogram med koppling till aktiviteter på Sveriges Radios webbplats.

Den parlamentariska kommittén om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst som tillsattes av regeringen i oktober 2003 (Ku 2003:01), har haft i uppdrag att utifrån en bred omvärldsanalys ta fram ett underlag om de villkor som skall gälla för radio och TV i allmänhetens tjänst. Kommitténs betänkande, Radio och TV i allmänhetens tjänst – riktlinjer för en ny tillståndperiod (SOU 2005:1) lämnades till Utbildnings- och kulturdepartementet i januari 2005. I betänkandet behandlas särskilt public service-företagens ansvar när det gäller barn och unga. Kommittén anser att ett varierat utbud av angelägna och pedago-

giska program av hög kvalitet och på svenska för barn och unga är en mycket viktigt del av public service-uppdraget. Vidare understryker kommittén vikten av att programföretagen ser barn och unga som en heterogen grupp av individer med olika behov och intressen. Enligt kommittén är det av stor betydelse att public service-företagen fortsätter att vara en förebild vad gäller program riktade till barn och unga och även fortsätter att låta barn och ungdomar själva medverka i programmen. Kommitténs betänkande bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Skadligt medieinnehåll

En del av det mediepolitiska målet är att motverka skadliga inslag i massmedierna. Statens biografbyrå granskar filmer och videogram som är avsedda att visas vid allmän sammankomst eller offentlig tillställning samt fastställer åldersgränser för de filmer som granskas. Medierådet (U 1990:03, dir. 2003:75) arbetar med att minska riskerna för skadlig mediepåverkan på barn och unga i enlighet med de tilläggsdirektiv som rådet fick i juni 2003. Rådet har under år 2003 bl.a. fortsatt sitt arbete inom EU-projektet SAFT (Safety, Awareness, Facts and Tools), ett informations- och utbildningsprojekt för en säkrare användning av Internet bland barn och ungdomar.

10.3 Insatser för barn och unga inom idrott, fritids- och rekreatiomsområdet

Statens stöd till idrottsföreningarnas barn- och ungdomsverksamhet

Målen för idrottspolitiken är att ge alla människor möjlighet att motivera och idrotta för att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse för alla samt att ge människor positiva upplevelser av idrott som underhållning. Statens stöd till lokal barn- och ungdomsverksamhet inom idrotten uppgick under år 2004 till 638 miljoner kronor och skapade förutsättningar för barn och ungdomar att delta i 6,4 miljoner sammankomster med nära 58 miljoner deltagartillfällen. Deltagartillfällena fördelades mellan cirka 60 procent pojkar och 40 procent flickor. Av deltagarna var 47 procent i åldern 7–12 år, 36 procent var i åldern 13–16 år samt 17 procent var i åldern 17–20 år. I åldern 13–20 år tränar och/eller tävlar 56 procent av pojkarna och 45 procent av flickorna. Statens stöd till lokal barn- och ungdomsverksamhet inom idrotten år 2005 uppskattas komma att uppgå till cirka 660 miljoner kronor.

Ökad satsning på barn och ungdomar – ”Handslaget” (Utgiftsområde 17, Idrottspolitik)

Vid AB Svenska Spels bolagsstämma år 2004 fattades beslut om ett särskilt bidrag till idrotten på 200 miljoner kronor för det andra verksamhetsåret inom den fyraåriga satsningen på idrottsrörelsens barn- och ungdomsverksamhet, det s.k. Handslaget mellan staten och idrottsrörelsen. Bidraget syftar till att stödja och uppmuntra idrottsföreningar och specialidrottsförbund att öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka

avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, delta i kampen mot droger och intensifiera samarbetet med skolorna. Regeringen beslutade sommaren 2004 om riktlinjerna för det ökade stödet från AB Svenska Spel till idrottens barn- och ungdomsverksamhet, som bl.a. skall användas för utveckling av samarbetet med skolorna.

Under det första året av satsningen har Riksidrottsförbundet prioriterat samarbetet mellan skolan och idrotten som ett av de viktigaste områdena för Handslaget. Riksidrottsförbundet har även under satsningens andra år gett distriktsförbunden i uppgift att prioritera samarbetet med skolan.

Regeringen avser att på AB Svenska Spels bolagsstämma år 2005 bl.a. verka för att bolagsstämman beslutar om ett bidrag på 300 miljoner kronor till idrottsrörelsen för det tredje verksamhetsåret inom satsningen Handslaget. En förutsättning för bidragsmedlen är att idrottsrörelsen fortsätter och intensifierar sitt arbete inom prioriterade områden.

Utveckling av hästsektorn (Utgiftsområde 23, Djurpolitik)

Betydande initiativ har tagits för att bidra till en god utveckling av hästsektorn. Efter en skrivelse till riksdagen (skr. 2003/04:54) beslutades regeringen om en handlingsplan för åtgärder inom hästsektorn i december 2003. Handlingsplanen fokuserar på en rad utvecklingsområden, bl.a. hästens betydelse för barn. En arbetsgrupp med representanter från olika delar av hästsektorn har tillsatts för att underlätta genomförandet och skapa ett forum för informationsutbyte inom hästområdet.

Insatser inom Försvarmaktens och de frivilliga försvarsorganisationernas ungdomsverksamhet (Utgiftsområde 6, Totalförsvaret)

Försvarmakten bedriver ungdomsverksamhet genom att anordna kurser för ungdomar och där förmedla information om totalförsvaret och då särskilt Försvarmaktens uppgifter i stort, yrkesinformation, information om plikttjänstgöring och frivillig försvarsverksamhet. Verksamheten bygger på frivillighet och målsättningen är att väcka intresse för verksamheterna och underlätta en framtida rekrytering till officersyrket. Särskilt skall behovet av officerare med invandrarbakgrund och kvinnliga officerare beaktas. Verksamheten bedrivs för ungdomar som har fyllt 15 år t.o.m. det kalenderår de fyller 20 år. Den som vid ansökningstillfället inte har fyllt 18 år får inte antas utan vårdnadshavares medgivande. Hemvärnet bedriver verksamhet för ungdomar på motsvarande sätt. Vidare bedriver de frivilliga försvarsorganisationerna utbildningsverksamhet som syftar till att rekrytera medlemmar till de frivilliga försvarsorganisationerna samt sprida totalförsvarsinformation. Under år 2004 bedrevs utbildningsverksamhet för cirka 17 000 ungdomar till en kostnad av 8,3 miljoner kronor (anslag 6:10).

11 Barnets rätt till delaktighet och inflytande m.m.

Skr. 2004/05:93

En av grundprinciperna i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), artikel 12, slår fast barnets rätt att få uttrycka sina åsikter och att, utifrån ålder och mognad, få dessa beaktade i alla frågor som rör barnet. Artikel 12 innehåller två dimensioner; dels den kollektiva rätten till inflytande, dvs. barns och ungas rätt till inflytande i alla frågor som rör dem, innefattande inflytande över de verksamheter som barn och unga brukar, deras närmiljö och över politiska beslut som påverkar dem (en demokratiaspekt), dels handlar den om det enskilda barnets rätt att få komma till tals och bli respekterad i frågor som rör honom eller henne direkt. Principen om icke-diskriminering (artikel 2) fastställer att alla barn har samma rättigheter, oavsett ras, hudfärg, kön, språk, funktionshinder, religion etc.

I detta kapitel redovisas insatser för barns och ungas delaktighet och inflytande. Insatserna sker inom flera politikområden, bl.a. barnpolitiken (utgiftsområde 9), ungdomspolitik (utgiftsområde 17), integrationspolitiken (utgiftsområde 8), minoritetspolitiken (utgiftsområde 8) och utbildningspolitiken (utgiftsområde 16).

11.1 Insatser för att låta barn och unga själva komma till tals i frågor som rör dem

Bidrag till ungdomsorganisationer (Utgiftsområde 17, Ungdomspolitik)

Ungdomars aktiva deltagande i föreningslivet stimuleras genom de bidrag som Ungdomsstyrelsen fördelar till ungdomsorganisationerna. Stödet till ungdomsorganisationerna ger ungdomar möjligheter att utveckla sina intressen, ta ansvar och bli aktiva samhällsmedborgare. Enligt förordningen (2001:1060) om statsbidrag till ungdomsorganisationerna är jämställdhet mellan könen ett av målen för de statliga bidragen till ungdomsorganisationerna. Ungdomsstyrelsen prövar organisationernas verksamhet utifrån målen och har i uppdrag att följa upp konsekvenserna av bidragssystemet. Ungdomsstyrelsen fördelade i december 2004 sammanlagt 194 miljoner kronor till nationella ungdomsorganisationer för deras ungdomsverksamhet år 2005. Bidragen fördelades till drygt 60 nationella ungdomsorganisationer med inriktning på bl.a. politisk verksamhet, solidaritet, religiös verksamhet och friluftsverksamhet. Medlen som fördelas består av 73 miljoner kronor i statsbidrag och 121 miljoner kronor av överskottet från AB Svenska Spel. Utöver organisationsstöden kommer ytterligare 21 miljoner kronor av överskottet från Svenska Spel att fördelas i projektstöd under år 2005.

Inflytande i skolan (Utgiftsområde 17, Ungdomspolitik, Utgiftsområde 16, Utbildningspolitik)

Under år 2003 tillsattes en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet med uppgift att utreda möjligheterna till utökat och reellt barn-, elev- och föräldrainflytande i bl.a. förskola och skola. Arbetsgruppen redovisade

sitt uppdrag hösten 2003 i rapporten Var – dags – inflytande i förskola, skola och vuxenutbildning (Ds 2003:46). I rapporten lämnades förslag om att rektor skall ges ett ökat ansvar för att främja och utveckla ett aktivt elevinflytande samt ansvar för att eleverna får information om rätten till inflytande och huvuddragen i de bestämmelser som styr utbildningen. För grundskolan bör detta även gälla föräldrars inflytande och rätt till information. Arbetsgruppen föreslog också en ändring i kursplanerna för de samhällsorienterande ämnena för att betona vikten av att eleverna får kunskaper i lokal demokrati både på skolnivå och på kommunnivå.

Förslagen behandlas i samband med propositionen om kvalitet i förskolan (prop. 2004/05:11), den ungdomspolitiska propositionen (prop. 2004/05:2) och propositionen om ny skollag som regeringen avser förelägga riksdagen under år 2005. Regeringen avser också ge Statens skolverk i uppdrag att utarbeta ett informationsmaterial om utbildningssystemets mål och intentioner. Myndigheten för skolutveckling avses få ett uppdrag om insatser för att stödja och inspirera arbetet med att öka det reella inflytandet för barn, elever och föräldrar i förskolor och skolor.

*Insatser för att öka barns och ungas inflytande i kommunerna
(Utgiftsområde 17, Ungdomspolitik)*

Förbättrade former för inflytande och delaktighet för barn och unga i samhällets olika beslutsprocesser har under de senaste åren varit prioriterade områden för Barnombudsmannens och Ungdomsstyrelsens insatser. Ett sätt att öka barns och ungas engagemang och inflytande i kommunen är genom ungdomsråd eller någon annan form av inflytandeforum för unga. Antalet fora för barn och unga ökar, enligt den enkät som Ungdomsstyrelsens gör varje år. Syftet med inflytandeforum för barn och unga är att erbjuda en möjlighet till kontinuerlig dialog mellan unga och kommunpolitiker för att på så vis anlägga ett barn- och ungdomsperspektiv på lokala samhällsfrågor i stort.

Regeringen ser det som angeläget att barns och ungdomars kompetens, synpunkter och perspektiv i olika samhällsfrågor tas till vara mer systematiskt och kontinuerligt än vad som sker i dag. Enligt Ungdomsstyrelsens kommunenkät uppgick antalet kommuner och stadsdelar med inflytandeforum för unga till 157 under år 2003 jämfört med 164 sådana forum under år 2002 och 136 under år 2001. Av deltagarna i inflytandeforum under år 2003 utgjordes 56 procent av flickor och 44 procent av pojkar. Hälften, 48 procent, var i åldern 13–15 år medan 40 procent var i åldern 16–18 år.

Referensgrupp för barnfrågor (Utgiftsområde 9, Barnpolitik)

En referensgrupp bestående av ett femtiotal högstadie- och gymnasieelever från hela landet bildades hösten 2001. De träffar regelbundet det statsråd som är ansvarig för regeringens barnpolitik. Mötena med referensgruppen har gett tillfälle att, tillsammans med barn och unga själva, diskutera viktiga aktuella frågor som rör dem. Vid de möten som ägde rum år 2004 diskuterades bl.a. skolfrågor, ekonomiskt utsatthet, mediernas

påverkan på ungas självbild samt säkerhet och trygghet i barns och ungas miljöer. Mötena med referensgruppen finansieras genom anslag 15:3 (utgiftsområde 9).

Skr. 2004/05:93

11.2 Insatser för att motverka rasism och främlingsfientlighet

Verksamheter för personer som vill lämna rasistiska grupper (Utgiftsområde 8, Integrationspolitik)

Ett statligt stöd utgår fr.o.m. den 1 januari 2003 enligt förordningen (2002:1058) om statligt stöd för verksamhet som bistår personer som vill lämna rasistiska och andra liknande grupperingar. Detta statliga stöd lämnas till organisationer eller stiftelser om verksamheten även finansieras med kommunala medel till ett belopp som inte väsentligt understiger det statliga stödet. Integrationsverket följer upp och utvärderar verksamheter som fått statligt stöd. Insatserna berör i många fall unga personer.

Forum för Levande historia (Utgiftsområde 17, Kulturpolitik)

Myndigheten Forum för levande historia bildades i juni 2003 med uppgift att främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Forumets verksamhet söker skapa dialog, väcka debatt och arbeta utåtriktat genom bl.a. seminarier, utställningar och fortbildning. Målgruppen är den breda allmänheten med särskilt fokus på unga och vuxna i deras närhet. Forumet har ordnat seminarier kring frågor om bl.a. antisemitism, islamofobi och Förintelsen.

Initiativ mot rasism m.m. (Utgiftsområde 8, Integrationspolitik)

Den satsning riktad till ungdomar som har genomförts inom ramen för den nationella handlingsplanen mot rasism, främlingsfientlighet, diskriminering och homofobi, har utvärderats under år 2004. Den treåriga satsningen omfattade bl.a. utbildning av 100 ungdomsambassadörer mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Satsningen finansierades med 30 miljoner kronor ur Allmänna arvsfonden.

Deltagande och inflytande bland minoriteter (Utgiftsområde 8, Minoritetspolitik)

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering har på uppdrag av regeringen rapporterat om åtgärder mot diskriminering av romer. Undersökningen från ombudsmannen visar att det är viktigt att synliggöra den romska gruppen samt att öka kunskapen om romer och deras situation i samhället. Regeringen avser därför att inom ramen för minoritetspolitiken göra en särskild satsning riktad till såväl romska ungdomar som ungdomar generellt.

12 Barnets rättigheter i det internationella utvecklingssamarbetet

Skr. 2004/05:93

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) genomsyras av tanken på internationellt samarbete, vilket även inkluderar biståndsverksamheten. Detta framgår bl.a. särskilt av artikel 4 i vilken understryks att konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra barnets rättigheter. I fråga om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter skall staterna vidta sådana åtgärder med utnyttjande till det yttersta av sina tillgängliga resurser och, där så behövs, inom ramen för internationellt samarbete.

En samlad grund för arbetet med ett barnrättsperspektiv i utvecklingssamarbetet lades i regeringens skrivelse (skr. 2001/02:186) med samma namn. Denna skrivelse har följts upp och bekräftats i regeringens proposition om gemensamt ansvar för global utveckling (prop. 2002/03:122). Ett rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv skall genomsyra all svensk politik. Det betyder bl.a. att de mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter, demokratiutveckling och jämställdhet skall respekteras och främjas. De främsta kanalerna för svenska barninriktade biståndsinsatser är UNICEF, EU och Sida. Bland enskilda organisationer samarbetar regeringen fortlöpande med Svenska UNICEF, Rädda Barnen samt ECPAT Sverige.

I detta kapitel redovisas insatser för barn och deras rättigheter som huvudsakligen sker inom ramen för det internationella biståndet (utgiftsområde 7).

12.1 Insatser för barn inom biståndsverksamheten

Sverige är en av de största givarna till FN:s barnfond UNICEF och arbetar aktivt i UNICEF:s styrelse. Sverige stödjer UNICEF:s arbete med att stärka barnets rättigheter, sociala och ekonomiska levnadsvillkor med humanitära insatser. Sverige är också pådrivande för att UNICEF skall ta en ledande position i flickors utbildning samt i bekämpning av hiv/aids. Basbudgetstöd till UNICEF är 400 miljoner kronor för år 2005.

Stöd till FN: s studie om våld mot barn

Sverige stödjer FN:s globala studie om våld mot barn med 2,3 miljoner kronor. Studien syftar till att kartlägga förekomsten av och orsakerna till alla typer av våld mot barn och kommer att beröra ämnen såsom juridiska ramverk, skyddssystem för barn, våld på institutioner samt rekommendationer om hur man kan förebygga och motarbeta alla former av våld mot barn. Studien kommer att presenteras under år 2006.

Stöd till barn som drabbas av krig och flyktingskap

Väpnade konflikter har en mycket stark inverkan på barn. Regeringen avser att prioritera stöd till barn som drabbas av krig och flyktingskap i enlighet med regeringens skrivelse Ett barnrättsperspektiv i internatio-

nellt utvecklingsamarbete (skr. 2001/02:186), bl.a. genom att aktivt implementera FN:s säkerhetsråd resolution 1460 (2003) rörande barn i väpnade konflikter.

Sida stödjer olika projekt för barn som drabbas av krig och flyktingskap. Ett sådant projekt bedrivs av Rädda Barnen i Uganda. Fokus i programmet är insatser för att tillhandahålla utbildning för barn i flyktingläger och andra tillfälliga boenden. Syftet är att, förutom utbildning, att försöka tillhandahålla skydd (mot bl.a. attacker, övergrepp och kidnappningar för att bli barnsoldat) och därmed också skapa en viss normalitet och rutiner för barnen i en kaotisk situation. Stödet år 2004 uppgick till 3,1 miljoner kronor. Sida har också under år 2004 bidragit med 5 miljoner kronor till UNICEF:s program i Tchad och 10 miljoner kronor för UNICEF i Darfur, Sudan.

Utbildning för alla

Ett exempel på insats under globala utvecklingsprogram är deltagandet i det globala partnerskapsinitiativet Utbildning för alla – Fast Track Initiative (EFA-FTI) vars övergripande mål är att bidra till att nå millennieutvecklingsmålet om obligatorisk och gratis grundskoleundervisning för alla barn till år 2015. Partnerskapsinitiativet har bidragit till att såväl öka som effektivisera biståndet till utbildning. Åren 2004–2005 innehar Sverige delat ordförandeskap för FTI. Möjligheten att stödja den s.k. katalytiska fond, som inrättats inom ramen för FTI till stöd för länder med bra utbildningsplaner men brist på givare, studeras.

Sveriges stödjer också UNICEF:s insatser för att öka antalet flickor i afghanska skolor. Sverige bidrar med 120 miljoner kronor under åren 2004 och 2005. Utöver detta projekt stödjer Sverige även Svenska Afghanistankommitténs utbildningsprogram samt den enskilda organisationen Bangladesh Rural Advancement Committee till stöd för flickors utbildning.

Demobilisering och reintegrering av barnsoldater

Sida har under år 2004 bl.a. bidragit med 4,7 miljoner kronor för att stödja demobilisering, rehabilitering och reintegrering av barnsoldater i södra Sudan. Omfattande insatser har bl.a. gjorts vad gäller påverkansarbete hos nationella myndigheter i Sudan, samt etablerandet av särskilda barn-föräldrakommittéer i byarna på landsbygden i syfte att underlätta återintegrering av barn som varit soldater i södra Sudan.

12.2 Övriga insatser

Utbildning om barns situation inom försvarsmaktens internationella insatser (Utgiftsområde 6, Totalförsvaret)

I utbildningen inför försvarsmaktens internationella insatser (anslag 6:1) uppmärksammas barns situation i krigsområden. Samtliga befäl genomgår ett utbildningsblock, vilket sker i samarbete med ECPAT, Kvinna till kvinna och Rädda Barnen, och omfattar bl.a. frågan om barnsexhandel.

Översikt av statsbudgetens utgifts- och politikområden

Skr. 2004/05:93
Bilaga

Utgiftsområden

Utgiftsområde 1.	Rikets styrelse
Utgiftsområde 2.	Samhällsekonomi och finansförvaltning
Utgiftsområde 3.	Skatt, tull och exekution
Utgiftsområde 4.	Rättsväsendet
Utgiftsområde 5.	Internationell samverkan
Utgiftsområde 6.	Försvar samt beredskap och sårbarhet
Utgiftsområde 7.	Internationellt bistånd
Utgiftsområde 8.	Invandrare och flyktingar
Utgiftsområde 9.	Hälsovård, sjukvård och social omsorg
Utgiftsområde 10.	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp
Utgiftsområde 11.	Ekonomisk trygghet vid ålderdom
Utgiftsområde 12.	Ekonomisk trygghet för familjer och barn
Utgiftsområde 13.	Arbetsmarknad
Utgiftsområde 14.	Arbetsliv
Utgiftsområde 15.	Studiestöd
Utgiftsområde 16.	Utbildning och universitetsforskning
Utgiftsområde 17.	Kultur, medier, trossamfund och fritid
Utgiftsområde 18.	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande
Utgiftsområde 19.	Regional utveckling
Utgiftsområde 20.	Allmän miljö- och naturvård
Utgiftsområde 21.	Energi
Utgiftsområde 22.	Kommunikationer
Utgiftsområde 23.	Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar
Utgiftsområde 24.	Näringsliv
Utgiftsområde 25.	Allmänna bidrag till kommuner
Utgiftsområde 26.	Statsskuldräntor m.m.
Utgiftsområde 27.	Avgiften till Europeiska gemenskapen

Politikområden(PO)

PO 01	Effektiv statsförvaltning
PO 02	Finansiella system och tillsyn
PO 03	Skatt, tull och exekution
PO 04	Rättsväsendet
PO 05	Utrikes- och säkerhetspolitik
PO 06	Totalförsvar
PO 07	Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar
PO 08	Internationellt utvecklingssamarbete
PO 09	Samarbete med Central- och Östeuropa
PO 10	Integrationspolitik
PO 11	Storstadspolitik
PO 12	Migrationspolitik
PO 13	Hälsa- och sjukvårdspolitik
PO 14	Folkhälsa

PO 15	Barnpolitik
PO 16	Handikappolitik
PO 17	Äldrepolitik
PO 18	Socialtjänstpolitik
PO 19	Ersättning vid arbetsoförmåga
PO 20	Ekonomisk äldrepolitik
PO 21	Ekonomisk familjepolitik
PO 22	Arbetsmarknadspolitik
PO 23	Arbetslivspolitik
PO 24	Jämställdhetspolitik
PO 25	Utbildningspolitik
PO 26	Forskningspolitik
PO 27	Mediepolitik
PO 28	Kulturpolitik
PO 29	Ungdomspolitik
PO 30	Folkrörelsepolitik
PO 31	Bostadspolitik
PO 32	Regional samhällsorganisation
PO 33	Regional utvecklingspolitik
PO 34	Miljöpolitik
PO 35	Energipolitik
PO 36	Transportpolitik
PO 37	IT, elektronisk kommunikation och post
PO 38	Näringspolitik
PO 39	Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande
PO 40	Konsumentpolitik
PO 41	Skogspolitik
PO 42	Djurpolitik
PO 43	Livsmedelspolitik
PO 44	Landsbygdspolitik
PO 45	Samepolitik
PO 46	Demokrati
PO 47	Minoritetspolitik
PO 48	Allmänna bidrag till kommuner

Skr. 2004/05:93

Bilaga

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 mars 2005

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Ringholm, Sahlin, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet Andnor

Regeringen beslutar skrivelse 2004/05:93 Redovisning av regeringens insatser för barn och unga i statsbudgeten för år 2005.